

This project is funded by
the European Union

МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ГЕНДЕРНОГО
АНАЛІЗУ
ЗАКОНОДАВСТВА ТА
ПОЛІТИКИ ЩОДО
КОНТРОЛЮ НАД
СТРІЛЕЦЬКОЮ
ЗБРОЄЮ

**МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ҐЕНДЕРНОГО
АНАЛІЗУ
ЗАКОНОДАВСТВА ТА
ПОЛІТИКИ ЩОДО
КОНТРОЛЮ НАД
СТРІЛЕЦЬКОЮ
ЗБРОЄЮ**

Інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю над стрілецькою зброєю та легкими озброєннями (SEESAC) є спільною ініціативою Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) та Ради регіонального співробітництва (RCC), спрямованою на зміцнення національного та регіонального потенціалу з контролю й скорочення розповсюдження та неправомірного використання стрілецької зброї і легких озброєнь, сприяючи, таким чином, підвищенню стабільності, безпеки та розвитку в Південно-Східній та Східній Європі.

Ця публікація була підготовлена за фінансової допомоги Європейського Союзу згідно з Рішенням Ради ЄС (CFSP) 2018/1788 щодо підтримки SEESAC з метою впровадження Регіональної дорожньої карти з боротьби із незаконним обігом зброї на Західних Балканах.

За додатковою інформацією звертайтеся:

Менеджер проєкту SEESAC

Bulevar Zorana Đinđića 64, 11000 Belgrade Serbia

Tel: +381 11 415 5300 Fax: +381 11 415 5359

www.seesac.org

Автором цієї публікації є Драган Божаніч. Погляди, викладені в цьому документі, жодним чином не відображають погляди Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, Ради регіонального співробітництва чи Європейського Союзу. Використані позначення та подання матеріалів у цій публікації не означають висловлення з боку Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, Ради регіонального співробітництва чи Європейського Союзу думки щодо: 1) правового статусу будь-якої країни, території чи району чи їхніх органів влади або збройних угруповань; або 2) окреслення їхніх кордонів чи ліній розмежування.

Висловлення вдячності:

Ми хотіли б висловити нашу вдячність консультантам SEESAC Ясмінці Фрішик, Сані Сумоні, Тіяні Вуксанович, Аріані Косай-Мустафі та Арті Мандро, які провели комплексний аналіз законодавства та політики, що стосуються контролю над стрілецькою зброєю на Західних Балканах. При цьому вони робили багато посилань і використовували рекомендації, представлені в цій публікації, а також надали цінні пропозиції щодо їх покращення. Ми вдячні Гордані Стеванович Говедаріці, адже виконаний нею аналіз нормативно-правової бази та практики контролю над стрілецькою зброєю в Сербії зробив важливий внесок у розробку дослідницьких проблем щодо ролі вогнепальної зброї у домашньому насильстві.

Крім того, ми вдячні Майї Бранкович Джундич з ПРООН Сербії та Каті Боетчер з UNODA за їхні вдумливі огляди та коментарі до проєктів цієї публікації.

Публікація також суттєво виграла завдяки внеску та коментарям членів команди SEESAC: Юліани Бузі, Алена Лапона та Весни Ціпруш.

Дизайн і верстка: Владімір Гарбош

© SEESAC 2022 – Усі права захищено

ЗМІСТ

ВСТУП	6
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	8
1. ЯК КОРИСТУВАТИСЯ МЕТОДИЧНИМИ РЕКОМЕНДАЦІЯМИ	12
2. ПОСЛІДОВНІСТЬ КРОКІВ У ҐЕНДЕРНОМУ АНАЛІЗІ	14
2.1 Визначення мети ґендерного аналізу	15
2.2 Визначення масштабу ґендерного аналізу	17
2.2.1 Визначення ключових ґендерних проблем для ґендерного аналізу	17
2.2.2 Визначення законів і політик, що мають бути проаналізовані	24
3. ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ҐЕНДЕРНОГО АНАЛІЗУ	29
3.1 Законодавчі та політичні передумови для включення ґендерної проблематики до сфери контролю над вогнепальною зброєю	31
3.2 Участь і представництво жінок у діяльності з контролю над стрілецькою зброєю	36
3.3 Вогнепальна зброя та домашнє насильство и насильство над жінками	40
3.4 Ґендерні аспекти попиту на вогнепальну зброю та зловживання нею, включаючи зв'язок між вогнепальною зброєю та маскулінністю	54
3.5 Збирання та зберігання ґендерно-чутливих даних	58
4. ВИКОРИСТАННЯ АНАЛІЗУ ДЛЯ ПОІНФОРМОВАНОЇ РОЗРОБКИ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПОЛІТИКИ	61
Додаток І: Типова структура для ґендерного аналізу	65
Список використаної літератури	66

СКОРОЧЕННЯ ТА АКРОНІМИ

СЗЛО	Стрілецька зброя та легкі озброєння
ПСЄ	Південно-Східна Європа
SEESAC	Координаційний інформаційний центр Південно-Східної та Східної Європи з контролю за стрілецькою зброєю та легкими озброєннями
ПРООН	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй

ВСТУП

Метою Методичних рекомендацій з гендерного аналізу законодавства та політики щодо контролю над стрілецькою зброєю, є сприяння здійсненню гендерного аналізу в контексті стрілецької зброї шляхом надання покрокових вказівок для ретельного перегляду відповідних законодавчих і політичних засад. Спираючись на досвід широкомасштабних навчань, проведених на Західних Балканах, Методичні рекомендації мають на меті узагальнення основних методологічних уроків, отриманих під час проведення такого аналізу, та обмін передовою практикою за межами Західних Балкан.

При цьому мета Методичних рекомендацій полягає в тому, щоб сприяти ширшому врахуванню гендерних аспектів у відповідних законодавстві та політиці шляхом всебічного та систематичного використання гендерного аналізу, а також покращити інформованість щодо впливу законодавчих і політичних засад на безпеку та благополуччя жінок, чоловіків, дівчаток і хлопчиків. Крім того, слід сподіватися, що воно сприятиме усвідомленню необхідності гендерного аналізу для будь-якого ефективного контролю над стрілецькою зброєю.

Методологія, представлена тут, призначена для використання дослідниками, політиками та практиками у сфері контролю над стрілецькою зброєю та роззброєнням, а також тими, хто в першу чергу займається питаннями гендерної рівності, виконання Порядку денного «Жінки, мир, безпека» та ліквідації насильства проти жінок. Завдяки тому, що Методичні рекомендації практично демонструють, як гендерний аналіз може бути застосований у контексті стрілецької зброї, вони повинні, зокрема, давати змогу спеціалістам з контролю над СОЛВ використовувати гендерний аналіз у своїй повсякденній роботі й заохочувати їх до цього. Розширюючи коло тих, хто потенційно може бути залучений до гендерного аналізу, ця публікація закладає основу для ширшого застосування гендерного аналізу, уможливаючи розробку інформованої політики на основі фактичних даних, а також створювати законодавчу базу, яка має привести до встановлення ефективнішого контролю над стрілецькою зброєю та посилення рівня безпеки й гарантій захисту для всіх.

Ця публікація структурована навколо чотирьох ключових розділів. Перший розділ містить довідкову інформацію про масштабні навчання з ґендерного аналізу, проведені на Західних Балканах. У другому розділі наведено покрокові вказівки щодо проведення ґендерного аналізу, включно із встановленням мети та визначенням обсягу такого аналізу, – з акцентом як на виявленні ключових ґендерних проблем для аналізу, так і на правових і політичних актах, що підлягають аналізу. Третій розділ містить вичерпний перелік питань для проведення ґендерного аналізу та містить пропозиції щодо формулювання висновків і рекомендацій. Крім того, у ньому представлені реальні приклади з аналізу, проведеного в регіоні. У четвертому розділі показано, як ґендерний аналіз може бути використаний для обґрунтування розробки законодавства та політики.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Чітко виражені ґендерні моделі попиту на вогнепальну зброю та її використання, зловживання та вплив на безпеку, гарантії захисту й добробут жінок і чоловіків широко задокументовані¹. У Південно-Східній Європі чоловіки володіють 97,2% усієї вогнепальної зброї і становлять 98,4% тих, хто вчинив кримінальні злочини, пов'язані з вогнепальною зброєю. На них також припадає більшість жертв вбивств і поранень, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї (83,8%). Жінки, з іншого боку, володіють лише 2,8% вогнепальної зброї і рідко нею зловживають, але непропорційно представлені серед жертв вогнепальної зброї – 16,2%. Моделі віктимізації жінок пов'язані насамперед із домашнім насильством, яке набуло значного поширення в регіоні.

Для того, щоб усунути численні зв'язки між ґендерною ознакою та вогнепальною зброєю, законодавчі та політичні засади контролю над стрілецькою зброєю мають ґрунтуватися на правильному розумінні ґендерної природи ризиків та досвіду жінок і чоловіків, пов'язаних із вогнепальною зброєю. У зв'язку з цим поглиблений та міжсекційний ґендерний аналіз є необхідною умовою для ґендерно-чутливого контролю над стрілецькою зброєю, особливо контролю, який враховує та захищає безпеку як жінок, так і чоловіків.

Дорожня карта для сталого вирішення проблем незаконного зберігання, зловживання та обігу СОЛВ та боєприпасів до них на Західних Балканах, прийнята в 2018 році, надає особливого значення просуванню ґендерної рівності та закликає до повної інтеграції ґендерних і вікових аспектів до політики в сфері контролю над стрілецькою зброєю. Дорожня карта визнає пріоритетом зміцнення законодавства щодо контролю над озброєннями та має на меті забезпечити, щоб політика та практика контролю над озброєннями на Західних Балканах ґрунтувалися на фактичних і розвідувальних даних.

Щоб сприяти виконанню цих зобов'язань і підтримати органи влади в подальшому впровадженні гендерних аспектів, SEESAC ПРООН у тісній співпраці з комісіями з питань стрілецької зброї та легких озброєнь (СОЛВ) на Західних Балканах провела всеосяжний **гендерний аналіз чинних законодавства та політики щодо контролю над озброєннями**. Метою аналізу було оцінити здатність до гендерного реагування законодавчих і політичних засад з контролю над стрілецькою зброєю, зафіксувати як досягнення, так і прогалини, що залишилися, а також підготувати рекомендації для органів влади щодо того, як посилити законодавчі та політичні відповіді на гендерні фактори, що стимулюють попит на вогнепальну зброю та зловживання нею. Аналіз є невід'ємною складовою постійної підтримки регіону з боку SEESAC на підставі Рішення Ради ЄС 2018/1788 про гармонізацію законодавства щодо контролю над озброєннями з нормативною базою ЄС та іншими відповідними міжнародними зобов'язаннями в регіоні. У співпраці з комісіями з питань стрілецької зброї і легких озброєнь ПРООН

SEESAC провела відповідні дослідження в Албанії, Боснії та Герцеговині, Косові*, Чорногорії і Північній Македонії. У Сербії аналогічний аналіз був проведений ПРООН Сербії.

Під час дослідження був задокументований значний прогрес, досягнутий відповідними установами на Західних Балканах в інтеграції гендерних аспектів до політики з контролю над стрілецькою зброєю. Особливо це стосується нещодавно прийнятих стратегій і планів дій щодо впровадження Дорожньої карти, які передбачають численні заходи з:

- розгляду зв'язків між вогнепальною зброєю та домашнім насильством;
- реагування на гендерні аспекти попиту на вогнепальну зброю, її використання та зловживання нею, включно із зв'язком між чоловічими нормами та вогнепальною зброєю;
- збільшення участі й представництва жінок у сфері контролю над озброєннями; і
- подальшого нарощування інституційного потенціалу для інтеграції гендерної проблематики та вдосконалення методів збору й обліку даних з урахуванням гендерної проблематики.

* Для Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй посилання на Косово слід розуміти в контексті Резолюції 1244 (1999) Ради Безпеки.

Крім того, були докладені помітні зусилля із запровадження законодавчих положень для забезпечення ефективного контролю над вогнепальною зброєю поряд із розробками законодавства та політики, спрямованих на ліквідацію домашнього насильства. Однак слід зазначити, що ці рамки не завжди є узгодженими, а в законодавчих заходах були виявлені прогалини. Результатом аналізу є широкий спектр перспективних рекомендацій щодо того, як посилити реагування на ґендерні аспекти в сфері вогнепальної зброї за допомогою законодавчих і політичних заходів, зокрема із запобігання використанню вогнепальної зброї під час домашнього насильства. Висновки та супровідні рекомендації були докладно обговорені з комісіями з питань СОЛВ у регіоні, на них широко посилалися й використовували під час поточного перегляду стратегій і планів дій з контролю над СОЛВ на Західних Балканах.

Паралельно ПРООН Сербії за підтримки Федерального міністерства закордонних справ Німеччини реалізує проєкт *«Зменшити ризик – підвищити безпеку – на шляху до припинення зловживання СОЛВ у контексті домашнього насильства»*. Проєкт, здійснюваний у рамках *Дорожньої карти сталого вирішення проблем незаконного володіння, зловживання та обігу СОЛВ та боєприпасів до них на Західних Балканах*, спрямований на зниження ризику зловживання вогнепальною зброєю та гарантування безпеки жертв і постраждалих від домашнього насильства та насильства з боку сексуальних партнерів. Спираючись на свої десятирічні зусилля в боротьбі з домашнім насильством,

ПРООН у Сербії провела комплексний правовий аналіз нормативно-правової бази, що стосується запобігання використанню вогнепальної зброї в домашньому насильстві, а також огляд реагування кримінального правосуддя на домашнє насильство, скоєне з використанням вогнепальної зброї². Ці дослідження задокументували як досягнення, так і прогалини в нормативно-правових та інституційних структурах Сербії щодо запобігання та захисту від домашнього насильства, зокрема з акцентом на ролі вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства.

Методологія, використовувана для аналізу нормативно-правової бази із запобігання використанню вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства в Сербії, була інтегрована, розширена та скоригована для цілей регіонального підходу в методології, використовуваній ПРООН SEESAC в процесі здійснення вищезгаданого регіонального дослідження.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ҐЕНДЕРНОГО АНАЛІЗУ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПОЛІТИКИ ЩОДО КОНТРОЛЮ НАД СТРІЛЕЦЬКОЮ ЗБРОЄЮ

Сукупність знань, отриманих на Західних Балканах, дала змогу не тільки краще зрозуміти конкретні проблеми, пов'язані з інтеграцією ґендерної проблематики до сфери контролю над стрілецькою зброєю, а й отримати цінний практичний досвід у проведенні ґендерного аналізу законодавчих і політичних засад в контексті стрілецької зброї.

Спираючись на цей досвід, ці Методичні рекомендації спрямовані на консолідацію ключових методологічних уроків, отриманих під час проведення такого ґендерного аналізу, а також сприяння подальшому впровадженню ґендерного аналізу законодавства та політики, що стосуються контролю над стрілецькою зброєю. Відповідно, рекомендації мають на меті сприяти підвищенню ґендерної відповідності згаданих законодавства та політики шляхом всебічного та систематичного використання ґендерного аналізу й покращення знань про їхній вплив на безпеку, гарантії захисту та добробут жінок, чоловіків, дівчаток і хлопчиків.

Вставка 1

Що являє собою ґендерно-чутливий контроль над стрілецькою зброєю?

Ґендерно-чутливий контроль над стрілецькою зброєю стосується законодавства, політики та програм контролю над озброєннями, які враховують і активно реагують на різний досвід і ролі жінок, чоловіків, дівчаток і хлопчиків, пов'язані зі стрілецькою зброєю (контроль), і специфічні для статі ризики, з якими вони стикаються в зв'язку з поширенням і неправомірним використанням стрілецької зброї³.

1. ЯК КОРИСТУВАТИСЯ МЕТОДИЧНИМИ РЕКОМЕНДАЦІЯМИ

Методичні рекомендації призначені для того, щоб стати методологічним інструментом для дослідників і практиків під час проведення ними ґендерного аналізу відповідних законодавства та політики.

Методологія, представлена в цій публікації, спрямована на полегшення оцінювання того:

- Наскільки законодавчі та політичні рамки контролю над стрілецькою зброєю враховують ґендерний вплив та інші аспекти вогнепальної зброї; і
- Наскільки системи ґендерної рівності, зокрема ті, що стосуються ліквідації насильства щодо жінок, враховують ґендерну обумовленість попиту на вогнепальну зброю, доступу до неї, використання та зловживання нею, а також її ролі в домашньому насильстві, насильницьких діях сексуальних партнерів та інших формах ґендерного насильства.

Крім цієї основної мети, Методичні рекомендації можуть також застосовуватися для таких цілей:

- як інструмент самооцінки для представників відповідних органів влади під час оцінювання законодавчої та політичної бази;
- як контрольний список, що забезпечує загальне спрямування, коли розпочинається розробка нового законодавства та політики;
- у розробці базових принципів інтеграції ґендерної проблематики до відповідних законодавчих і політичних рамок заходів з контролю над стрілецькою зброєю;
- як інструмент моніторингу та оцінки для відстеження прогресу в підвищенні ґендерної відповідності певних законодавства та політики.

Методичні рекомендації створені для того, щоб служити інструментом аналітичного огляду законодавства та політики. У зв'язку із цим слід підкреслити, що Методичні рекомендації від початку не призначені для аналізу фактичного впровадження законодавчих і політичних систем контролю або оцінки впливу чи ефектів, які можна віднести до цих законодавчих та політичних заходів. Такий аналіз потребував би іншого методологічного підходу.⁴

Це Методичні рекомендації рівною мірою призначені для дослідників, політиків і практиків у сфері контролю над стрілецькою зброєю та роззброєння, а також для тих, хто займається в першу чергу питаннями ґендерної рівності, втілення Порядку денного «Жінки, мир, безпека» та ліквідації насильства щодо жінок.

2. ПОСЛІДОВНІСТЬ КРОКІВ У ГЕНДЕРНОМУ АНАЛІЗІ

Основна мета Методичних рекомендацій – надати покрокові вказівки щодо проведення гендерного аналізу, зокрема:

1. Визначення мети аналізу.
2. Визначення масштабу аналізу з точки зору:
 - 2.1 Визначення ключових гендерних проблем, щодо яких слід оцінювати гендерну реакцію законодавства та політики.
 - 2.2 Визначення ключових законів, підзаконних актів, стратегій, планів дій та інших документів, що підлягають аналізу.
3. Складання вичерпного переліку питань, якими слід керуватися під час проведення гендерного аналізу законодавства та політики, із визначенням пріоритетних сфер.
4. Розробка рекомендацій.

2.1 ВИЗНАЧЕННЯ МЕТИ ГЕНДЕРНОГО АНАЛІЗУ

Залежно від конкретного контексту, в якому має проводитися гендерний аналіз, і розробок, яким він має відповідати, він може служити різним цілям, зокрема:

- забезпеченню ретельної оцінки гендерної реакції законодавства та політики щодо контролю над стрілецькою зброєю та уможливленню кращого розуміння того, наскільки вони враховують конкретний досвід жінок, чоловіків, дівчаток і хлопчиків;
- здійсненню ретельної оцінки того, якою мірою законодавчі та політичні засади щодо гендерної рівності, включно із тими, що зосереджені на ліквідації насильства щодо жінок і реалізації Порядку денного «Жінки, мир, безпека», враховують конкретні проблеми, пов'язані зі стрілецькою зброєю, та їхню гендерну зумовленість;
- здійсненню короткого огляду конкретного закону чи політики;
- фіксуванню передового досвіду, прогалин і проблем у законодавчих та політичних реагуваннях;

- підготовці орієнтованих на перспективу рекомендацій для органів влади щодо того, як просувати ґендерне реагування у відповідних законодавстві та політиці;
- ініціюванні та спрямуванні обговорення серед ключових зацікавлених сторін щодо того, як вирішити ґендерні аспекти вогнепальної зброї за допомогою законодавчих і політичних заходів.

Вставка 2

Підсумковий документ сьомої наради держав, що проводиться раз на два роки, підтверджує необхідність ґендерного аналізу

Зобов'язання щодо врахування ґендерної проблематики в заходах з контролю над стрілецькою зброєю були підтверджені під час сьомої наради держав, що проводиться раз на два роки, з розгляду реалізації Програми дій щодо запобігання, боротьби та викорінення незаконної торгівлі стрілецькою зброєю та легкими озброєннями в усіх її аспектах, що відбулася в Нью-Йорку 26–30 липня 2021 року. Держави-члени однозначно погодилися використовувати ґендерний аналіз:

«Врахувати різні впливи незаконної торгівлі стрілецькою зброєю та легкими озброєннями на жінок, чоловіків, дівчаток і хлопчиків шляхом збору, де це є можливим, дезагрегованих даних за статтю, віком та інвалідністю, а також використання механізмів аналізу для інформаційного забезпечення процесу розробки політики та програм, що спираються на факти й враховують ґендерно-чутливі аспекти з метою повної та ефективної реалізації Програми дій на всіх рівнях». (параграф 74, підсумковий документ, A/CONF.192/BMS/2021/1).

2.2 ВИЗНАЧЕННЯ ЦЕ ПРЕДМЕТ ГЕНДЕРНОГО АНАЛІЗУ

2.2.1 ВИЗНАЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ ГЕНДЕРНИХ ПРОБЛЕМ ДЛЯ ГЕНДЕРНОГО АНАЛІЗУ

Гендерний аналіз має оцінити відповідні законодавство та політику з огляду на ключові гендерні проблеми, пов'язані з контролем над стрілецькою зброєю, які є найнагальнішими в конкретному контексті. Аналіз має визначити та задокументувати, якою мірою відповідне законодавство враховує ці проблеми та чи передбачає законодавчі та політичні заходи для їх вирішення.

Під час розгляду інших суттєвих факторів, таких як вік, у Методичних рекомендаціях підкреслюється необхідність міжсекторного підходу, що є необхідним для повного з'ясування характеристик і динаміки численних проблем, пов'язаних зі стрілецькою зброєю.

ЯК ВИЗНАЧИТИ КЛЮЧОВІ ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ ДЛЯ ГЕНДЕРНОГО АНАЛІЗУ?

У Південно-Східній Європі кількість досліджень, що постійно збільшується⁵, надала широку базу доказів для визначення ключових гендерних проблем, які послужили відправною точкою для гендерного аналізу в контексті контролю над стрілецькою зброєю.

По-перше, дослідження надало достатньо доказів чітко вираженого гендерного характеру стрілецької зброї і важливої ролі, що її гендерна перспектива відіграє у формуванні та розумінні різних аспектів володіння вогнепальною зброєю, використання та зловживання нею, а також гендерних ризиків, з якими стикаються жінки та чоловіки в контексті вогнепальної зброї.

По-друге, це дало змогу краще зрозуміти гендерні аспекти процесів формування політики щодо контролю над стрілецькою зброєю та чинники, які перешкоджають інтеграції гендерної проблематики.

Виходячи з цього дослідження, вихідними пунктами для ґендерного аналізу законодавства та політики на Західних Балканах є такі:

- **Володіння вогнепальною зброєю сильно залежить від статі.** У країнах Південно-Східної Європи чоловіки володіють 97,2% усієї законної вогнепальної зброї, а жінки – лише 2,8%. Домінування чоловіків серед власників вогнепальної зброї з часом залишається незмінним і підтримується високою часткою чоловіків, які щорічно отримують нові ліцензії.
- **Чоловічі норми можуть стимулювати як попит на вогнепальну зброю, так і зловживання нею.** Чоловіки в два рази частіше, ніж жінки, кажуть, що вони мають зброю, – 35,3% і 18,7% відповідно. Крім того, 52,9% чоловіків вважають, що маючи вдома вогнепальну зброю, вони відчують себе в безпеці, а чоловіки з наймолодшої та найстаршої вікових груп частіше заявляють, що мають вогнепальну зброю. 19,3% опитаних чоловіків вказали на традицію як ключову причину володіння вогнепальною зброєю, мабуть, на підставі переконання, що чоловік повинен носити зброю або що вона вселяє страх у інших. І навпаки, лише 6% жінок посилалися на традицію як на причину володіння зброєю.
- **Чоловіки в країнах Південно-Східної Європи значно частіше, ніж жінки, мали досвід володіння вогнепальною зброєю – 37,7% та 16,8% відповідно.** Ці відмінності є особливо значущими з точки зору використання вогнепальної зброї і менш важливими з точки зору наражання на насильство із застосуванням зброї. 21,9% опитаних чоловіків і 8% жінок вказали, що використовували вогнепальну зброю, тоді як 11,2% чоловіків і 7% жінок вказали, що опинялися в ситуаціях, коли зброя була спрямована на них. Крім того, 4,6% чоловіків і 2% жінок вказали, що застосовували вогнепальну зброю й націлювали її на себе.
- **Збройне насильство вчиняють переважно чоловіки.** У Південно-Східній Європі від 2012 до 2016 року чоловіки вчинили 98,4% кримінальних правопорушень, пов'язаних із вогнепальною зброєю, 98,5% усіх інцидентів, пов'язаних із вогнепальною зброєю, та 98% усіх убивств, пов'язаних із вогнепальною зброєю. Насильство, вчинене чоловіками, також пов'язане з віком. Молоді чоловіки (19–35 років) частіше зловживають вогнепальною зброєю, ніж чоловіки будь-якої іншої вікової групи. Чоловіки, які зловживали вогнепальною зброєю, найчастіше зловживали нею в кримінальному контексті або під час публічного конфлікту чи суперечки – відповідно 42,7% та 26,6%.

- **Чоловіки домінують у професіях та видах діяльності, пов'язаних із вогнепальною зброєю.** Чоловіки становлять переважну більшість працівників установ сектору безпеки, які мають доступ до вогнепальної зброї. У 2016 році чоловіки становили 91,2% від усього персоналу сектору безпеки, який має право на носіння вогнепальної зброї, порівняно з 8,8% жінок. Чоловіки також домінують у мисливстві та спортивних заходах із використанням вогнепальної зброї.
- **Диференційований вплив вогнепальної зброї на жінок і чоловіків.** У Південно-Східній Європі чоловіки становлять 83,8% жертв вбивства з використанням вогнепальної зброї проти 16,2% жінок. Існує різка розбіжність у моделях віктимізації жінок і чоловіків у контексті насильства, пов'язаного з використанням вогнепальної зброї.
- **Чоловіки є основними жертвами насильства, пов'язаного з вогнепальною зброєю, у кримінальних контекстах, публічних конфліктах та перестрілках із невстановленою метою.** Нещодавній аналіз⁶ показав, що з усіх чоловіків, убитих із застосуванням вогнепальної зброї в Південно-Східній Європі: 31% були вбиті в результаті перестрілок із невстановленою метою, причина яких була невідома і очікує на подальше розслідування; 27,2% загинули у кримінальних розбірках, пов'язаних із організованою злочинністю, грабунками тощо; 25,2% загинули в публічних конфліктах; і 16,5% були вбиті членом сім'ї чоловічої статі.
- **У той час як чоловіки частіше зловживають вогнепальною зброєю, ніж стають її жертвами, жінки в 10 разів частіше стають жертвами, ніж винуватцями інциденту із застосуванням вогнепальної зброї.** Як жінки, так і чоловіки переважно піддаються ризику збройного насильства, вчиненого чоловіками. Моделі віктимізації жінок пов'язані насамперед із використанням вогнепальної зброї під час домашнього насильства та насильства з боку сексуального партнера.
- **Жінки становлять більшість жертв насильства, пов'язаного з вогнепальною зброєю, у контексті домашнього насильства.** Вбивство, пов'язане із сім'єю, є найпоширенішою формою вбивства жінок у регіоні. За спостережуваний період 61% усіх убитих жінок у Південно-Східній Європі (SEE) були вбиті членами сім'ї, порівняно з 12,4% усіх убитих чоловіків. Жінки піддаються особливому ризику насильства з боку сексуального партнера – 38,6% усіх убитих жінок у Південно-Східній Європі були вбиті сексуальним партнером проти 1,2% усіх убитих чоловіків. Зловживання вогнепальною зброєю в домашньому насильстві є поширеним явищем. 37,7% вбивств, скоєних членом сім'ї за спостережуваний період у Південно-Східній Європі, були скоєні з використанням вогнепальної зброї. 36,5%

жінок, убитих членом сім'ї, були вбиті з вогнепальної зброї, а 43,5% жінок були вбиті сексуальним партнером. 37,4% зареєстрованих випадків домашнього насильства, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, мали смертельний результат, що робить зловживання вогнепальною зброєю в домашньому насильстві смертельнішим, ніж у будь-якому іншому типі інцидентів із вогнепальною зброєю. У 2020 році 92% усіх жінок, убитих із застосуванням вогнепальної зброї в країнах Південно-Східної Європи, були вбиті в контексті домашнього насильства, причому 65% були вбиті сексуальними партнерами. У той самий період жоден чоловік не був убитий з вогнепальної зброї своїм сексуальним партнером. За даними Платформи моніторингу збройного насильства SEESAC, у 2020 році членами їхніх сімей було вбито 23 жінки – на чотири більше, ніж у 2019 році, що вказує на те, як конкретні умови пандемії, ймовірно, підвищили для жінок ризик зловживання вогнепальною зброєю в контексті домашнього насильства, і, зрештою, його смертельність.

- Незважаючи на ці дані, що вказують на широке використання вогнепальної зброї в країнах Південно-Східної Європи, лише 8,5% відхилених заявок на отримання нових ліцензій були відхилені через домашнє насильство. Крім того, лише 2,3% усієї вилученої вогнепальної зброї було вилучено через домашнє насильство, тоді як про зловживання вогнепальною зброєю повідомлялося лише в 0,3% зареєстрованих кримінальних правопорушень, пов'язаних із насильством у сім'ї, що вказує на ймовірну величезну кількість випадків, коли про наявність у випадках домашнього насильства вогнепальної зброї не повідомляють. Обмежені доступні дані вказують на те, що убивство жінок часто вчиняється як із легальної, так і з нелегальної вогнепальної зброї.
- Зловживання вогнепальною зброєю не обмежується лише смертельними подіями, оскільки вона часто використовується як інструмент психологічного насильства, заподіяння емоційної шкоди, залякування, зґвалтування, сексуального насильства, примусу та інших форм насильства. Сама наявність вогнепальної зброї в будинках, навіть якщо вона не використовується безпосередньо, ще більше зменшує шанси жінок повідомити про насильство та зменшує їхню здатність до опору. За деякими оцінками, наявність вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства збільшує ймовірність летального результату для жінок у п'ять–дванадцять разів порівняно з випадками, коли вогнепальна зброя не була задіяна, а це означає, що жінки, які зазнали насильства, мають щонайменше в п'ять разів вищу ймовірність бути вбитими кривдником, якщо кривдник має вогнепальну зброю. Щодо доступу до (службової) вогнепальної зброї персоналу сектору безпеки, наприклад, правоохоронних органів або військових, існує кілька проблем, які підвищують

вразливість жінок і ризик летального результату, водночас негативно впливаючи на ймовірність того, що жінки будуть повідомляти про насильство. Поліцейські та інші працівники мають безпосередній доступ до вогнепальної зброї, навчені користуватися нею, працюють у дуже маскулінній інституційній культурі, мають доступ до інформації та ознайомлені з процедурами тощо.

- **Самогубства з використанням вогнепальної зброї значною мірою є гендерно мотивованими.** У період 2012–2016 років у Південно-Східній Європі чоловіки становили 84,7% тих, хто помер від вогнепальної зброї, тоді як жінки – 15,3%. У 2020 році сталося 15 вбивств-самогубств, в результаті яких, крім 15 самогубців, загинули ще 19 і постраждали дві жертви. Винуватцями вбивств-самогубств були переважно чоловіки, які становили 93% злочинців, переважно у віці 35–60 років. Одна жінка (7%) вбила себе з вогнепальної зброї після скоєння вбивств у контексті домашнього насильства. У більшості випадків вбивства-самогубства відбувалися в контексті домашнього насильства, жертвами яких були члени сім'ї та сексуальні партнери.

Дослідження SEESAC, проведене в 2016 році⁷, дало додаткове уявлення про **фактори, що перешкоджають ефективній інтеграції гендерної проблематики до сфери контролю над стрілецькою зброєю**. Дослідження задокументувало надзвичайно слабку реакцію на гендерні характеристики використання вогнепальної зброї, що вказує на те, що гендерні проблеми в основному залишаються поза увагою та не визнаються важливим політичним питанням, яке потребує належного вирішення. Політика контролю над стрілецькою зброєю, як правило, не звертає уваги на відмінності у впливі стрілецької зброї на жінок і зазвичай не ставить під сумнів або не розглядає питання, яким чином домінуючі гендерні норми та розуміння маскулінності можуть стимулювати попит і формувати ризиковану поведінку. Низький рівень визнання гендерних відмінностей у володінні, використанні та зловживанні стрілецькою зброєю різко контрастує із значними гендерними наслідками застосування стрілецької зброї. Було виявлено, що відповідна політика базується на припущенні, що проблеми безпеки є загальними для всіх громадян і що їх можна вирішувати однаково, незалежно від статі, віку тощо. Це знижує ефективність зусиль з контролю над стрілецькою зброєю, оскільки проявляється у сталих моделях зловживання вогнепальною зброєю.

У цьому дослідженні також було виявлено кілька факторів, які призвели до маргіналізації гендерної проблематики в політиці з контролю над стрілецькою зброєю, наприклад:

- **Недостатні знання та низька обізнаність** серед тих, хто приймає рішення та заходи щодо гендерних аспектів стрілецької зброї.

- **Недопредставленість жінок**, жіночих неурядових організацій і практиків/експертів з ґендерної проблематики в розробці політики, що перешкоджає розробці заходів з контролю над стрілецькою зброєю, чутливіших до ґендерної проблематики.
- **Нестача даних із розбивкою за статтю та відсутність ґендерного аналізу**, внаслідок чого ґендерний характер стрілецької зброї стає майже непомітним.

Ця група досліджень відіграла важливу роль у виявленні ключових ґендерних проблем, які могли б послужити відправною точкою для ґендерного аналізу законодавства та політики, що стосуються контролю над стрілецькою зброєю.

Виходячи з наведених вище висновків, ключовими ґендерними проблемами, на яких має бути зосереджений ґендерний аналіз законодавства та політики, є:

- **законодавчі та політичні передумови для включення ґендерних питань до законодавства та політики з контролю над стрілецькою зброєю;**
- **участь і представництво жінок у сфері контролю над стрілецькою зброєю;**
- **попередження використання вогнепальної зброї в домашньому насильстві та насильстві щодо жінок, включно із запобіганням використанню експортованої/імпортованої зброї для насильства над жінками та ґендерного насильства;**
- **інституційне та політичне реагування на ґендерні аспекти попиту на вогнепальну зброю, її використання та зловживання нею, зокрема на зв'язки між вогнепальною зброєю та доміантними чоловічими нормами;**
- **ґендерно-чутливі методи збору даних і практики ведення документації.**

Цей перелік аж ніяк не є вичерпним. Він був розроблений в основному зважаючи на ситуацію на Західних Балканах і базується на обширних дослідженнях і зборі даних, проведених у всьому регіоні. Тоді як пріоритетні сфери, перераховані вище, ймовірно, будуть загальними та застосовними для більшості регіонів, можна було б також додати додаткові, щоб пристосувати ґендерний аналіз до конкретних контекстів. У зв'язку із цим *MOSAIC 06.10 «Жінки, чоловіки та ґендерна природа стрілецької зброї та легкого озброєння»*⁸ надає додаткові цінні рекомендації щодо визначення важливих ґендерних проблем, а також підкреслює ключові ґендерні аспекти під час розробки програм.

Вставка 3

Обґрунтування методології дослідження в наявному масиві досліджень гендерної проблематики та стрілецької зброї

Дослідницький підхід SEESAC до гендерної проблематики та контролю над стрілецькою зброєю заснований на сукупності досліджень, проведених вченими та дослідниками феміністського спрямування, захисниками гендерної рівності й прав жінок і практиками, котрі спеціалізуються в цій сфері, жіночими організаціями та відповідними міжнародними організаціями. Цей комплекс досліджень переконав в актуальності цього питання та сприяв більшому визнанню зв'язків між гендером і стрілецькою зброєю як у дослідницьких зусиллях, так і у визначенні програм політики.

У цьому відношенні методологічний підхід SEESAC спирається на такі вихідні положення:

- Гендер і розповсюдження, використання та зловживання стрілецькою зброєю взаємодіють у складний і багатогранний спосіб (Farr and Gebre-Wold, 2002; Cukier, Kooistra and Anto, 2002; Cukier and Cairns, 2009);
- Необхідно досліджувати гендерні аспекти стрілецької зброї, щоб розробити адекватні стратегії контролю над стрілецькою зброєю для протидії зловживанню нею та її розповсюдженню (Cukier and Cairns, 2009);
- У ширшому соціальному контексті існування гендерної нерівності наявність стрілецької зброї «збільшує дисбаланс влади та зміцнює соціальні ієрархії, що дають чоловікам перевагу над жінками» (Farr, 2006);
- Розповсюдження стрілецької зброї сприяє насильству проти жінок як у конфліктних, так і в неконфліктних умовах (AI, IANSA, OI, 2005; Alvazzi del Frate, 2011; Shaw, 2013; Dziewanski, LeBrun, and Racovita, 2014);
- Конкретні уявлення про маскуліність і чоловічі гендерні норми та ролі можуть стимулювати попит і формувати ризикову поведінку. Гендер перетинається з іншими факторами, що сприяють соціальній, культурній та ідеологічній обумовленості попиту на вогнепальну зброю та зловживання нею (Bevan and Florquin, 2006; Page, 2009; Mankowski 2013, Hearn 1999, O Connel 2005);
- Процес формування політики за своєю суттю є гендерним, і гендер може формувати як результати політики, так і політичні дебати (Farr, 2002; Cukier, 2009; Bastick and Valasek, 2014; Acheson, 2015).

2.2.2 ВИЗНАЧЕННЯ ЗАКОНІВ І ПОЛІТИК, ЩО МАЮТЬ БУТИ ПРОАНАЛІЗОВАНІ

У контексті цих рекомендацій «законодавство» означає закони, підзаконні акти, правила процедур, звід правил та всі інші правові акти, що стосуються цього аналізу.

Будь-який ґендерний аналіз, проведений у цьому контексті, повинен охоплювати законодавство та політику, що найбезпосередніше регулюють контроль над стрілецькою зброєю, наприклад:

- Закони про зброю та відповідні підзаконні акти.
- Закони про експорт/імпорт зброї та відповідні підзаконні акти.
- Закони, що регулюють виробництво зброї.
- Стратегії та плани дій щодо контролю над стрілецькою зброєю та легкими озброєннями.
- Кримінальний кодекс/Кримінально-процесуальний кодекс.
- Законодавство щодо персоналу сектору безпеки та професійної діяльності, пов'язаної із володінням вогнепальною зброєю. Сюди належать: закони про міліцію, закони про служби безпеки та розвідки, закони про збройні сили, закони про військові розвідувальні органи, закони про митницю, закони про полювання, закони про ведення лісового господарства, закони про діяльність детективів і приватних детективів; закони про приватні охоронні компанії тощо.

Законодавство та стратегії щодо ґендерної рівності, а також законодавчі та стратегічні засади боротьби з домашнім насильством є невід'ємною складовою ґендерного аналізу. У зв'язку із цим ґендерний аналіз у контексті стрілецької зброї також має вивчити:

- Законодавство про захист від домашнього насильства та інші відповідні закони та підзаконні акти.
- Стратегії та плани дій щодо боротьби з домашнім насильством.
- Законодавство про ґендерну рівність (наприклад, закони про ґендерну рівність), зокрема стратегії/НПД щодо ґендерної рівності.

- НПД на виконання Резолюції РБ ООН 1325.
- Фіксування бюджетних асигнувань для виконання зобов'язань, пов'язаних з гендерною ознакою;
- У разі необхідності інші закони чи підзаконні акти, що стосуються контролю над озброєннями, також можна розглянути й посилатися на них.

Крім того, гендерний аналіз повинен також охоплювати аналіз будь-яких міжнародних, регіональних та субрегіональних договорів або інструментів, що стосуються контексту, пов'язаного як з правами жінок, так і з гендерною рівністю, а також контролю над стрілецькою зброєю та роззброєнням, щоб визначити зобов'язання, на основі яких повинен здійснюватися аналіз.

Залежно від конкретних пріоритетів гендерний аналіз може не обов'язково охоплювати всі дії, перераховані вище. Замість цього він може зосередитися на конкретному законі, стратегії/плані дій або конкретній сфері політики.

Вставка 4

Приклад: Сфера охоплення гендерного аналізу в Республіці Північна Македонія

ЗАКОНИ

Закон Про зброю (зведена версія 97/2018)

Закон Про рівні можливості жінок і чоловіків (зведена версія 150/2015)

Закон Про державну статистику (зведена версія 31/2020)

Закон Про виробництво та торгівлю зброєю та військовою технікою (зведена редакція 64/2018)

Закон Про Агентство національної безпеки (Офіційний вісник № 108/2019).

Закон Про правопорушення проти громадського порядку (зведена редакція 152/2015)

Закон Про полювання (зведена редакція 83/2018)

Кримінальний кодекс (зведена редакція 248/2018)

Закон Про поліцію (зведена версія 64/2018)

Закон Про розвідувальне управління (зведений 162/2015)

Закон Про військову службу (зведена редакція 14/2020)

Закон Про оборону (зведена версія 42/2020)

Закон Про виконання санкцій (зведена версія 220/2019)

Закон Про митну адміністрацію (зведена редакція 248/2018)

Закон Про судову службу (зведена редакція 248/2018)

Закон Про фінансову поліцію (зведена редакція 198/2018)

Закон Про приватну охорону (зведена 55/2016)

Закон Про детективну діяльність (зведений 212/2016)

Закон Про внутрішні справи (зведена редакція 275/2019)

Закон Про соціальний захист (зведена редакція 275/2019)

Закон Про запобігання, припинення та захист від домашнього насильства (зведена версія 150/2015)

ПІДЗАКОННІ АКТИ, РІШЕННЯ ТОЩО

Положення про форми зброї і боєприпасів та порядок ведення обліку зброї і боєприпасів (зведено 35/2014)

Судовий регламент (Офіційний вісник 66/2013)

Регламент внесення змін і доповнень до Регламенту Суду (Офіційний вісник 114/2014)

Міністерство внутрішніх справ, Положення про порядок ведення, редагування та ведення архівів кримінальних справ (Офіційний вісник 111/2004)

Міністерство внутрішніх справ, Положення про форми та змісту анкети щодо благонадійності для проведення контрольної перевірки особи, яка влаштовується на роботу в Міністерстві внутрішніх справ (Офіційний вісник, 3/2015)

Міністерство охорони здоров'я, Рішення про визначення закладів охорони здоров'я для проведення медичного огляду з метою визначення придатності особи до володіння та носіння вогнепальної зброї (Офіційний вісник № 83/2007)

Міністерство внутрішніх справ, Положення про вид і порядок проведення медичного огляду для визначення стану здоров'я для володіння та носіння вогнепальної зброї, перелік захворювань і станів здоров'я, які унеможливають володіння та носіння вогнепальної зброї, а також про порядок і процедуру видачі медичних довідок (Офіційний вісник 98/2005)

Уряд Республіки Північна Македонія, Положення про застосування сили та силових засобів, а також носіння та використання вогнепальної зброї працівниками фінансової поліції (Офіційний вісник 137/2014)

Уряд Республіки Північна Македонія, Положення про застосування сили, а також носіння та використання вогнепальної зброї працівниками митниці (Офіційний вісник 21/2005)

Уряд Республіки Північна Македонія, Положення про використання вогнепальної зброї, гумових куль та інших силових засобів представниками судової поліції (Офіційний вісник 5/2013)

Республіканський секретаріат судової влади, Інструкція щодо застосування вогнепальної зброї та інших силових засобів персоналом установ виконання покарань і виправних установ (Офіційний вісник 3/1981)

Міністерство юстиції, Положення про озброєння та порядок виконання обов'язків органів охорони в установах виконання покарань і виправних установ (Офіційний вісник № 118/2008)

Міністерство сільського, лісового та водного господарства, Положення про службову уніформу, посвідчення та види службової зброї, яку носять працівники лісової служби, та про порядок застосування службової зброї (Офіційний вісник № 112/2015)

Міністерство сільського, лісового та водного господарства, Положення про уніформу та види зброї, яку носять працівники лісової міліції (Офіційний вісник № 57/2019)

Міністерство внутрішніх справ, Інструкція про спосіб застосування силових засобів (Офіційний вісник 86/2013)

Мінпраці та соціальної політики, Положення про порядок здійснення захисних заходів Центром соціальної роботи та про порядок контролю за винесеними тимчасовими охоронними приписами (Офіційний вісник № 17/2015)

Міністерство внутрішніх справ, Положення про методику оцінки ризику для життя та фізичної недоторканності потерпілого від домашнього насильства та ризику повторення насильства, належне управління ризиками, форму звіту поліції та пропозиції щодо накладення Тимчасового захисного припису – видалення зловмисника з дому та заборона наблизитися до житла (Офіційний вісник № 28/2015)

Міністерство внутрішніх справ, Положення про порядок виконання виданих тимчасових охоронних приписів стосовно постраждалих від домашнього насильства та членів їхніх сімей (Офіційний вісник № 28/2015)

Міністерство праці та соціальної політики, Протокол про співпрацю компетентних установ та асоціацій із захисту та запобігання домашньому насильству (Офіційний вісник № 143/2015)

Міністерство внутрішніх справ, Положення про зміст і порядок ведення поліцейського обліку та форму та зміст поліцейського обліку (Офіційний вісник 160/2013; 56/2014; та 130/2019)

Рішення про утворення Національної комісії з легкого та стрілецького озброєння (Офіційний вісник № 177/2019)

СТРАТЕГІЇ І ПЛАНИ ДІЙ

Стратегія контролю над стрілецькою зброєю та легкими озброєннями та План дій на 2017–2021 рр.

Національна молодіжна стратегія на 2016–2025 рр.

План дій щодо імплементації Конвенції про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок і домашнім насильством на 2018–2023 рр.

Другий Національний план дій Республіки Північна Македонія щодо імплементації Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 – Жінки, мир, безпека на 2020–2025 роки, Стратегічні рамки

Національний план дій щодо ґендерної рівності на 2018–2020 рр.

Національна стратегія покращення психічного здоров'я в Республіці Північна Македонія з Планом дій (вересень 2018–2025 рр.)

3. ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ГЕНДЕРНОГО АНАЛІЗУ

У цьому розділі наведено детальний перелік питань для ґендерного аналізу, який має сприяти оцінці ґендерної відповідності певних законодавства та політики. Крім того, він надає рекомендації щодо формулювання рекомендацій з підвищення ґендерної відповідності аналізованих законодавчих та політичних засад.

Питання дослідження організовані навколо ключових виявлених проблем у сфері дослідження:

- Законодавчі та політичні передумови для включення ґендерних питань до законодавства та політики з контролю над стрілецькою зброєю.
- Участь і представництво жінок у сфері контролю над стрілецькою зброєю.
- Попередження використання вогнепальної зброї в домашньому насильстві та насильстві щодо жінок, включаючи торгівлю зброєю, а також запобігання насильству щодо жінок і ґендерному насильству.
- Відповіді на ґендерні аспекти попиту на вогнепальну зброю, її використання та зловживання нею, включаючи зв'язок між вогнепальною зброєю та маскулінністю.
- Ґендерно-чутливі методи збору та обліку даних.

У цьому розділі також наведено конкретні приклади з ґендерного аналізу, проведеного на Західних Балканах, щоб продемонструвати, як орієнтовні питання можна використовувати для розробки повноцінного аналізу та практичних рекомендацій з підвищення ґендерної відповідності певних законодавства та політики.

3.1. ЗАКОНОДАВЧІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВКЛЮЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ ДО СФЕРИ КОНТРОЛЮ НАД ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ

- Чи існує законодавство про гендерну рівність (наприклад, закон про гендерну рівність або закон про рівні права жінок і чоловіків)?
- Якщо так, то чи встановлює відповідне законодавство зобов'язання інституцій просувати гендерну рівність та інтегрувати гендерну проблематику до своїх програм, проєктів і заходів? Як це стосується установ, що відповідають за контроль над стрілецькою зброєю?
- Чи передбачає відповідне законодавство (про гендерну рівність) інтеграцію гендерної проблематики до законодавчих і політичних процесів? Чи містить воно належні вказівки щодо інтеграції гендерної проблематики? Чи встановлює воно, що інтеграція гендерної проблематики повинна охоплювати весь цикл політики, включно із розробкою, впровадженням, моніторингом та оцінкою? Як це стосується законодавства про контроль над стрілецькою зброєю, політики та установ, що відповідають за контроль над стрілецькою зброєю?
- Чи передбачено законодавством про гендерну рівність будь-які законодавчі чи інші заходи, які мають бути вжиті у сферах, що стосуються підвищення врахування гендерних факторів у контролі над стрілецькою зброєю (наприклад, боротьба з домашнім насильством, ведення обліку гендерно-чутливих аспектів, здійснення обов'язкового гендерного аналізу тощо)?

- Чи існують якісь загальні стратегії та/або плани дій щодо гендерної рівності? Якщо так, то яким чином вони стосуються посилення гендерної відповідності контролю над СОЛВ і якою мірою вони дають змогу й сприяють інтеграції гендерної проблематики до сфери контролю над СОЛВ?
- Чи встановлюють або передбачають стратегія(-і) гендерної рівності та план(-и) дій будь-які дії чи заходи, які прямо стосуються контролю над стрілецькою зброєю або використання вогнепальної зброї у контексті гендерного насильства?
- Чи враховує законодавство про контроль над СОЛВ будь-які гендерні аспекти СОЛВ? Якщо так, то як і наскільки?
- Чи існує стратегія контролю над СОЛВ? Якщо так, то чи містить вона якесь чітке зобов'язання щодо просування гендерної рівності? Чи передбачає або планує включення гендерної проблематики до сфери контролю над СОЛВ? Чи міститься у стратегії контролю над СОЛВ посилання на стратегію(-і) гендерної рівності? Якщо стратегії контролю над СОЛВ не існує, ці питання слід застосовувати до будь-яких політичних документів, які охоплюють заходи, що стосуються контролю над СОЛВ.
- Чи враховують стратегія контролю над СОЛВ або інший відповідний(-і) політичний документ(-и) конкретні ризики, з якими стикаються жінки та чоловіки у зв'язку з вогнепальною зброєю? Якщо є відповідний ситуаційний аналіз, чи включає він розрізнені за статтю (і віком) дані та гендерний аналіз?
- Чи стратегія та план дій з контролю над СОЛВ або інші відповідні політичні документи запроваджують або передбачають здійснення якихось конкретних гендерних цілей, заходів і/або діяльності?
- Чи містять стратегія та план дій з контролю над СОЛВ або інший такий відповідний політичний документ(-и) дієву систему моніторингу та оцінки? Якщо так, то чи уможливають і чи регулюють вони моніторинг та оцінку з урахуванням гендерних аспектів (наприклад, індикатори

базуються на даних із розбивкою за статтю та/або відповідний моніторинг дає змогу відстежувати виконання зобов'язань, пов'язаних із гендерною ознакою)? Чи існує моніторинг законодавства про контроль над СОЛВ з урахуванням гендерних аспектів?

- Чи є який-небудь акт про створення комісії з питань СОЛВ (або правила процедури)? Якщо так, то чи стосується це гендерної рівності? Чи передбачають повноваження комісії з питань СОЛВ будь-яке посилення на гендерну рівність? Якщо так, то як і наскільки?
- Чи існують якісь політики чи закони, які вимагають гендерно орієнтованого бюджету? Якщо так, то чи є ці зобов'язання чинними для законодавства та політики з контролю над СОЛВ? Чи були виділені достатні кошти для впровадження стратегій та законодавства з контролю над СОЛВ або інших відповідних законодавчих актів чи політичних документів?
- Чи існують інші закони чи політика, що стосуються інтеграції гендерних питань до сфери контролю над стрілецькою зброєю?

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Використовуючи наведені вище орієнтовні запитання, зробіть огляд законодавчих і політичних передумов і процедур, які дають змогу та/або зобов'язують інтегрувати гендерну проблематику до сфери контролю над стрілецькою зброєю. Наскільки чинні законодавчі та політичні рамки сприяють інтеграції гендерних аспектів до сфери контролю над стрілецькою зброєю? Які основні прогалини існують у цьому відношенні?

Запропонуйте законодавчі та політичні заходи для усунення виявлених прогалин і посилення інтеграції гендерної проблематики до системи контролю над СОЛВ. На рівні політики такі пропозиції можуть включати: визначення чіткої мети гендерної рівності (або конкретну мету) у стратегії щодо контролю над СОЛВ та явне зобов'язання щодо включення гендерної проблематики до системи контролю над СОЛВ; посилення на будь-яку наявну стратегію гендерної рівності, будь-який НПД з Порядку денного «Жінки, мир, безпека» та/або будь-які інші чинні політичні документи, пов'язані з гендерною рівністю; встановлення гендерно-чутливих індикаторів для моніторингу та

оцінки впровадження будь-яких стратегій з питань контролю над СОЛВ; застосування ґендерного бюджетування в сфері контролю над стрілецькою зброєю тощо.

У разі, якщо чинні законодавчі та політичні рамки не забезпечують сприятливого середовища для включення ґендерної проблематики до системи контролю над стрілецькою зброєю, це слід чітко зазначити.

Вставка 5

Албанія: Законодавчі та політичні передумови для включення ґендерних питань до системи контролю над стрілецькою зброєю

В дослідженні⁹, проведеному в Албанії, були детально задокументовані юридичні та політичні передумови для включення ґендерних питань до сфери контролю над стрілецькою зброєю. Закон Про ґендерну рівність у суспільстві забезпечує широку базу для інтеграції ґендерних аспектів до системи контролю над стрілецькою зброєю, оскільки передбачає інтеграцію ґендерної проблематики до кожної фази процесу розробки, прийняття, впровадження, моніторингу та оцінки політики, і особливо інтеграцію ґендерної проблематики до законодавства. Тому всі соціальні інституції несуть правову відповідальність за ухвалення та впровадження заходів з просування ґендерної рівності, зокрема тих, що відповідають за контроль над стрілецькою зброєю.

Що стосується інтеграції ґендерних питань до сфери контролю над стрілецькою зброєю, то в Стратегії з контролю над стрілецькою зброєю та легкими озброєннями, боєприпасами до них та вибуховими речовинами (2019–2024) та супровідному **Плані дій на 2019–2021** роки підкреслюється, що володіння та зловживання вогнепальною зброєю мають чіткі ґендерні ознаки. Крім того, Стратегія містить пряме зобов'язання просувати ґендерну рівність у рамках дій з контролю над стрілецькою зброєю та спрямована на включення ґендерної проблематики до різних сфер контролю над СОЛВ. Це особливо очевидно в п'ятій (5) загальній меті цілі 2 Стратегії – **повністю інтегрувати ґендерні та вікові аспекти до політики з контролю над СОЛВ/вогнепальною зброєю та забезпечити значущу участь жінок у контролі над СОЛВ/вогнепальною зброєю**. Ця загальна мета містить кілька конкретних цілей: розширення участі жінок у контролі над СОЛВ; збільшення можливостей установ, що відповідають за контроль над СОЛВ, інтегрування ґендерної проблематики та розроблення стратегії з контролю над СОЛВ, що враховують ґендерні аспекти; покращення інституційного та політичного реагування на зловживання

вогнепальною зброєю в домашніх умовах і насильство з боку сексуального партнера, а також посилена профілактика зловживання вогнепальною зброєю.

Що стосується діяльності, то пропонуються такі заходи: залучити так консультувати представників жіночих організацій, органів з питань ґендерної рівності, експертів з ґендерної проблематики до розробки та впровадження політики з контролю над СОЛВ; забезпечити збалансоване представництво жінок у комісії з питань СОЛВ та інших відповідних органах; проводити тренінги з ґендерних аспектів стрілецької зброї для членів комісій з питань СОЛВ та всіх інших установ, відповідальних за впровадження політики з контролю над стрілецькою зброєю; переглянути чинну законодавчу базу для подолання зловживання вогнепальною зброєю під час домашнього насильства та насильства з боку сексуального партнера; а також розробити та запровадити превентивні заходи для подолання впливу ґендерних ролей та домінуючих форм маскуліності на стимулювання попиту й зловживання вогнепальною зброєю, особливо серед молодих чоловіків.

3.2 УЧАСТЬ І ПРЕДСТАВНИЦТВО ЖІНОК У ДІЯЛЬНОСТІ З КОНТРОЛЮ НАД СТРІЛЕЦЬКОЮ ЗБРОЄЮ

- Чи існують законодавчі положення (наприклад, закон про ґендерну рівність), які предписують і регулюють збалансоване представництво жінок і чоловіків в урядових та інших інституційних органах? Чи чітко визначає відповідне законодавство збалансоване представництво? Чи передбачає воно ґендерний паритет? Чи передбачає воно якісь заходи (наприклад, квоти) для збільшення участі жінок у певних сферах?
- Якщо такі законодавчі положення встановлені, наскільки вони є актуальними та застосовними до участі та представництва жінок у сфері контролю над стрілецькою зброєю на законодавчому, політичному та оперативному рівнях.
- Чи стосуються чинні стратегія та/або план дій з контролю над СОЛВ участі й представництва жінок? Чи передбаченні або заплановані до включення які-небудь конкретні цілі та заходи щодо цього?
- Чи надає повноваження та регулює будь-який чинний закон про створення чи правила процедури відповідної комісії з питань СОЛВ збалансоване представництво жінок і чоловіків у такій комісії? Чи існує який-небудь механізм для забезпечення представництва та участі жінок? (Якщо комісія з питань СОЛВ не створена, то як координується впровадження будь-якої політики з контролю над СОЛВ і законодавства про СОЛВ? Чи забезпечується збалансована участь і представництво жінок і чоловіків?).
- Чи правила процедури комісії з питань СОЛВ встановлюють або передбачають участь агенцій з ґендерної рівності в її роботі? Якщо так, то яким чином?

- Чи існують якісь спеціальні механізми для забезпечення участі жіночих організацій, організацій, що сприяють гендерній рівності, та/або експертів з гендерних питань? Якщо так, то як вони функціонують?
- Чи існує який-небудь НПД для імплементації Резолюції 1325 Ради безпеки Організації Об'єднаних Націй? Якщо так, то чим містить він заходи щодо забезпечення збалансованого представництва жінок у секторі безпеки, наприклад, у військових і поліцейських силах? Якщо так, то на яких рівнях і для яких ролей? Чи встановлює або передбачає він будь-які інші заходи, що стосуються розширення участі й представництва жінок у сфері контролю над стрілецькою зброєю? Якщо так, опишіть, будь ласка.
- Чи будь-які стратегії та/або плани дій щодо забезпечення гендерної рівності передбачають чи планують запровадити будь-які заходи чи діяльність, що стосуються представництва та участі жінок у секторі безпеки загалом, і зокрема у сфері контролю над СОЛВ? Чи існує яка-небудь система моніторингу та оцінки, заснована на гендерній статистиці, щоб полегшити відстеження впровадження та досягнення таких заходів і дій?
- Чи достатньо було виділено коштів для виконання законодавчих і політичних зобов'язань, що стосуються збалансованої участі жінок і чоловіків у діяльності з контролю над СОЛВ? Чи існують які-небудь заходи щодо гендерного бюджету для сприяння збалансованому представництву жінок і чоловіків у сфері контролю над СОЛВ?

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Використовуючи наведені вище директивні запитання, зробіть огляд законодавчих і політичних передумов і процедур, що мають стосунок до збалансованого представництва та участі жінок і чоловіків в установах і діяльності з контролю над СОЛВ. Наскільки чинні законодавчі та політичні рамки забезпечують і сприяють представництву та участі жінок у контролі над СОЛВ? Чи існують сфери зближення між рамками контролю над СОЛВ і Порядком денним «Жінки, мир, безпека»? Які існують основні прогалини щодо участі та представництва жінок у контролі над СОЛВ?

Запропонуйте законодавчі та політичні заходи для усунення виявлених прогалин і забезпечення участі та представництва жінок.

Вставка 6

Боснія і Герцеговина – участь жінок у контролі над стрілецькою зброєю

Нещодавній ґендерний аналіз¹⁰, проведений у Боснії і Герцеговині, детально окреслив правові та політичні передумови для збалансованого представництва та участі жінок і чоловіків у контролі над стрілецькою зброєю. Закон про ґендерну рівність встановлює, що державні органи всіх трьох гілок влади (законодавчої, виконавчої і судової) забезпечують і сприяють рівному представництву статей в управлінні та прийнятті рішень. Цей обов'язок поширюється на всі відповідні суб'єкти під час обрання представників і делегацій до міжнародних організацій та органів.

Закон про ґендерну рівність визначає рівне представництво жінок і чоловіків, оскільки кожна з них представлена у вищезгаданих органах не менше ніж на 40%.

Стратегія контролю над стрілецькою зброєю та легкими озброєннями в БіГ на 2021–2024 роки та супровідний план дій визнають необхідність розширення участі жінок у контролі над СОЛВ та перераховують конкретні заходи, спрямовані на налагодження співпраці з жіночими та іншими організаціями, що працюють над сприянням ґендерній рівності.

Координаційна рада з контролю над стрілецькою зброєю та легкими озброєннями в БіГ, як експертний міжінституційний орган, покладається на планування, координацію, керівництво та нагляд за діяльністю щодо реалізації Стратегії контролю над стрілецькою зброєю та легкими озброєннями. Склад Координаційної ради визначається рішенням Ради міністрів БіГ. Рішення передбачає співпрацю з іншими зацікавленими сторонами, зокрема з міжнародними організаціями та експертами в окремих сферах. У документі прямо не йдеться про організації громадянського суспільства, хоча Стратегія контролю над СОЛВ встановлює конкретну мету, пов'язану зі співробітництвом з міжнародними організаціями та організаціями громадянського суспільства.

Крім того, План дій щодо ґендерних питань БіГ на 2018–2022 роки (GAP) визначає дві пріоритетні сфери участі жінок у контролі над вогнепальною зброєю: суспільне життя й прийняття рішень, а також Ґендер і безпека. У рамках пріоритетної сфери Громадське життя й прийняття рішень головною метою є досягнення рівного

гендерного представництва у формуванні політики та прийнятті рішень на всіх рівнях організації влади в Боснії і Герцеговині. Що стосується пріоритетної сфери Гендер і безпека, то GAP визначає як головну мету підвищення безпеки жінок і чоловіків у БіГ через рівну участь жінок у запобіганні та вирішенні конфліктів, а також у розбудові та збереженні стійкого миру.

План дій щодо імплементації Резолюції 1325 Ради безпеки ООН у Боснії та Герцеговині на період 2018–2022 років визначає як стратегічну ціль 1 **збільшення участі жінок у секторі безпеки** (у військових, поліцейських і миротворчих місіях), зокрема обіймання посад, що передбачають прийняття рішень).

Ця мета містить три середньострокові цілі:

1.1. Необхідно створити або внести зміни до основних політик, законів та інших нормативно-правових актів, щоб дати змогу розширити участь жінок у військових, поліцейських і миротворчих місіях, зокрема на посадах, що передбачають прийняття рішень.

1.2. Слід створити необхідні передумови для покращення становища та просування жінок до військових, поліцейських, миротворчих місій, зокрема на посадах, що передбачають прийняття рішень.

1.3. Підвищення обізнаності про важливість участі жінок у прийнятті рішень, а також у підтриманні миру та безпеки.

Для цього передбачається здійснення всеосяжного комплексу заходів.

У розділі, що стосується підвищення безпеки людини з точки зору гендерної рівності, щодо поточних загроз і викликів безпеці з огляду на гендерну рівність, План дій посилається на **використання стрілецької зброї і легких озброєнь, особливо в контексті впливу незаконного зберігання стрілецької і легкої зброї на насильство над жінками та домашнє насильство**.

Результатом аналізу також було розроблення комплексу рекомендацій щодо того, як забезпечити збалансоване представництво жінок у сфері контролю над стрілецькою зброєю, зокрема:

- щодо процедур, що їх необхідно встановити для забезпечення законодавчо визначеної кількості жінок у Координаційній раді зі стрілецької зброї і легких озброєнь у БіГ (принаймні 40%);

- щодо забезпечення визначеної законом кількості жінок (не менше ніж 40%) у комісії з оцінки та вирішення поданих запитів на закупівлю, зберігання та носіння вогнепальної зброї і боєприпасів;

- щодо створення механізму забезпечення участі гендерних механізмів та ОГС, котрі працюють над проблематикою гендерної рівності та гендерного насильства, в розробці, реалізації та оцінці політики контролю над СОЛВ.

3.3 ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ ТА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО Й НАСИЛЬСТВО НАД ЖІНКАМИ

РЕГУЛЮВАННЯ ВОЛОДІННЯ ЗБРОЄЮ ЦИВІЛЬНИМ НАСЕЛЕННЯМ – ЗАТВЕРДЖЕННЯ ЛІЦЕНЗІЇ

- Як законодавчо регулюється надання дозволу на вогнепальну зброю цивільним особам? Які існують законодавчо встановлені вимоги для придбання вогнепальної зброї?
- Реєстр ліцензій на вогнепальну зброю: а) чи існує? б) чи є інформація загальнодоступною?
- Як юридично визначене домашнє насильство (якщо воно взагалі визначене)? Чи криміналізовано воно? Якщо так, то якими є відповідні санкції? Чи дає відповідне законодавство: а) визначення феміциду? б) визначення ґендерного насильства? Якщо так, то як, відповідно? Які форми домашнього насильства визнаються та/або криміналізуються (наприклад, фізичне, психологічне, сексуальне, економічне, переслідування тощо)?
- Чи визнає законодавство, що регулює видачу ліцензії на вогнепальну зброю, домашнє насильство підставою для відхилення заявки на отримання ліцензії на вогнепальну зброю? Чи прямо йдеться про домашнє насильство? Якщо так, то як це питання законодавчо врегульовано? Чи розглядає воно лише остаточні вироки суду щодо домашнього насильства або також справи, що були доведені до відома поліції чи соціальних служб, але не розглядалися в суді? Будь ласка, опишіть детальніше.
- Чи існують якісь керівництва (наприклад, інструкції, правила тощо) для підтримання впровадження законодавчих заходів, спрямованих на

запобігання використанню вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства? Чи надано достатні керівні рекомендації щодо того, як перевіряти історію домашнього насильства під час процесу подання кандидатом заявки на отримання ліцензії на вогнепальну зброю? Чи визначають такі керівні рекомендації процедури перевірки та отримання відповідної інформації?

- Якщо відповідне законодавство містить посилання на «серйозно порушені сімейні стосунки» (або подібні обставини) як підставу для відмови у видачі ліцензії на зброю, чи дає воно чітке визначення «серйозно порушених сімейних відносин» (або подібних обставин) і як їхнє існування перевіряється на практиці?
- Чи враховують вимоги щодо затвердження ліцензії будь-які фактори, які можуть свідчити про те, що вогнепальна зброя може бути використана для вчинення домашнього насильства? Якщо так, то чи вказано, як це вирішується на практиці? Будь ласка, опишіть детальніше.
- Чи враховують процедури погодження ліцензії факт винесення проти заявника обмежувального або захисного припису за домашнє насильство?
- Чи чітко визнають положення щодо затвердження ліцензій усі форми домашнього насильства, зокрема фізичне, психологічне, сексуальне, економічне, кібернасильство? Чи визнається в цьому плані переслідування?
- Чи передбачена відповідним законодавством перевірка анкетних даних/перевірка безпеки як складова процесу затвердження ліцензії на вогнепальну зброю? Як законодавчо регулюється перевірка анкетних даних/перевірка безпеки для затвердження ліцензії? Що конкретно передбачає перевірка справ?
- Чи в обов'язковому порядку перевіряється наявність у кандидата в минулому насильства в сім'ї? Якщо так, то як саме?

- Чи встановлює відповідне законодавство обов'язкове повідомлення наявного або колишнього партнера заявника (наприклад, за останні два роки) про подану ним заяву на отримання ліцензії?
- Чи в обов'язковому порядку процес затвердження ліцензії, а особливо будь-які відповідні перевірки анкетних даних, включає або передбачає збір інформації від нинішніх і колишніх партнерів/членів сім'ї/сусідів заявника щодо будь-якої історії домашнього насильства? Чи передбачені та чи є обов'язковими співбесіди з нинішніми та колишніми партнерами заявника, іншими членами сім'ї та сусідами? Якщо так, то чи надано достатні керівні вказівки щодо проведення таких інтерв'ю (через особливий підзаконний акт або будь-який інший відповідний акт) і чи включають такі інтерв'ю запитання, пов'язані з домашнім насильством? Чи розглядає перевірка безпеки факт того, чи може придбання вогнепальної зброї викликати в сексуального партнера чи дитини обґрунтований страх перед використанням вогнепальної зброї для вчинення будь-якої форми домашнього насильства, включаючи психологічне насильство та погрози?
- Чи регулює відповідне законодавство те, як інформація, отримана під час таких інтерв'ю, повинна розглядатися в процесі затвердження ліцензії на вогнепальну зброю? Чи визначає воно процедури щодо заявки кандидата у випадку, якщо підозра висувається наявними чи колишніми партнерами чи іншими членами сім'ї? Чи встановлює законодавство особливу систему накладення вето на заявку про отримання ліцензії?
- Чи в обов'язковому порядку процедури перевірки анкетних даних/перевірки безпеки включають чи передбачають консультації з центром соціального забезпечення?
- Чи розглядаються в процедурах перевірки анкетних даних/перевірки безпеки справи про домашнє насильство, у яких прокурори відхилили кримінальні звинувачення? Чи включає така перевірка записи про випадки домашнього насильства, у яких суд ухвалив рішення про відстрочення вироку чи відстрочення судового переслідування?

- Чи передбачає процес затвердження ліцензії збір або пошук інформації про агресивну або антисоціальну поведінку заявника, яка може включати записи про вияв ворожості, що може призвести до насильницьких дій проти певних груп, класифікованих за расою, статтю, інвалідністю, сексуальною орієнтацією, віком, релігією, приналежністю до певного класу тощо?
- Як регулюється дозвіл на придбання, зберігання та носіння мисливської та спортивної зброї? Чи враховує процес затвердження щодо такої зброї історію домашнього насильства заявника або ризик того, що така зброя може бути зловживана для домашнього насильства? Як регулюється володіння, зберігання та носіння такої зброї? Чи можуть заявники забрати цю зброю додому, якщо в них є ліцензія?
- Як регулюється дозвіл на придбання та зберігання колекційної зброї? Чи враховується в процесі затвердження історія домашнього насильства заявника або ризик того, що вогнепальна зброя може бути використана в домашньому насильстві?
- Як регулюється придбання боєприпасів? Чи враховують відповідні нормативні акти ризик використання боєприпасів для домашнього насильства?
- Як регулюється оцінка медичної придатності кандидата до придбання, утримання чи носіння вогнепальної зброї? Яким є термін дії будь-якої довідки про медичну придатність?
- Чи обов'язково перевірка медичної придатності кандидата включає чи передбачає оцінку будь-якої поведінки чи минулого досвіду, які можуть спровокувати домашнє насильство? Якщо так, поясніть, будь ласка, як саме.
- Чи в обов'язковому порядку процедури перевірки анкетних даних/ перевірки безпеки включають або передбачають консультації з фахівцями охорони здоров'я (наприклад, сімейним лікарем заявника)?

- Чи забезпечує відповідне законодавство, що будь-які зміни в стані здоров'я власника ліцензії, що стосуються запобігання зловживання вогнепальною зброєю, своєчасно повідомляються відповідним органам? Опишіть, будь ласка, як це регулюється.
- Чи вимагають чинні правила будь-якої оцінки медичної придатності, включаючи термін дії будь-якого сертифіката про медичну придатність, подальшої перевірки з огляду на запобігання використанню вогнепальної зброї під час домашнього насильства?

ЗБЕРІГАННЯ ТА НОСІННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

- Як регулюється зберігання зброї та боєприпасів? Чи законодавчі вимоги достатньо забезпечують зберігання вогнепальної зброї та боєприпасів таким чином, щоб вони були недоступними для осіб, які не мають права володіти зброєю, особливо неповнолітніх?
- Як регулюється носіння вогнепальної зброї цивільними особами? Чи затвердження ліцензії на носіння вогнепальної зброї стосується ризику неправомірного використання вогнепальної зброї під час домашнього насильства та насильства щодо жінок/гендерного насильства поза домом? Будь ласка, опишіть детальніше.
- Яким є термін дії ліцензії на вогнепальну зброю? Як регулюється процес продовження ліцензії? Чи приділяється належна увага запобігання домашньому насильству? Чи факт насильства в сім'ї за участю кандидата, який претендує на поновлення ліцензії, прямо згадується як підстава для відмови у продовженні ліцензії?
- Чи існує обов'язковий технічний іспит з питань зберігання, носіння та поводження зі зброєю? Чи містить він також інформацію про правові положення, що стосуються боротьби з домашнім насильством?
- Чи існують під час процесу затвердження ліцензії на вогнепальну зброю інші питання, що стосуються запобігання використанню вогнепальної зброї в домашньому насильстві? Якщо так, опишіть їх.

ПРОЦЕДУРИ У ВИПАДКУ, КОЛИ ВІДБУВАЄТЬСЯ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО, ВКЛЮЧАЮЧИ ВИЛУЧЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА ЛІЦЕНЗІЙ НА ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ

- Коротко опишіть законодавчу та стратегічну основи для запобігання та захисту від домашнього насильства. Надайте короткий огляд повноважень і ролей усіх відповідних установ (таких як поліція, центри соціального забезпечення, прокуратура, центри охорони здоров'я тощо) у реагуванні на домашнє насильство.
- Чи відповідні законодавчі політики та відповідні стратегії вимагають у наказовому порядку або передбачають навчання з питань домашнього насильства для відповідних спеціалістів, зокрема для працівників поліції?
- Чи враховує законодавство про запобігання та захист від домашнього насильства ризики, пов'язані з наявністю вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства? Будь ласка, опишіть детальніше.
- Чи існують відповідні протоколи та процедури оцінки ризику? Як оцінюються ризики, пов'язані із застосуванням вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства? Чи належним чином враховують відповідні оцінки ризику на всіх етапах розслідування та на всіх етапах застосування захисних заходів факт володіння обвинуваченими в актах насильства вогнепальною зброєю або наявність доступу до вогнепальної зброї (наприклад, вогнепальної зброї, що належить іншому членові родини, або вогнепальної зброї, до якої обвинувачений насильник має доступ за професійною ознакою)?
- Чи зобов'язані працівники міліції проводити пошук зброї та боєприпасів, коли повідомляється про домашнє насильство? Якщо так, то чи включає це перевірку як законної, так і незаконної вогнепальної зброї?
- Коли повідомляється про випадок домашнього насильства, якими є дії працівників міліції щодо вогнепальної зброї, боєприпасів і ліцензій на вогнепальну зброю? Чи вилучають вогнепальну зброю та анулюють такі ліцензії? Якими є терміни вилучення? І хто вживає таких заходів? Коротко опишіть.

- Чи запитують соціальні та медичні служби, що опікуються жертвами домашнього насильства та постраждалими, чи є вогнепальна зброя вдома, чи є доступ до неї?
- Яким чином відповідне законодавство регулює постійне вилучення вогнепальної зброї/ анулювання ліцензій з огляду на факт домашнього насильства? Якщо ліцензія була анульована через домашнє насильство, то впродовж якого терміну громадянин не може подати заяву/отримати дозвіл на отримання нової ліцензії?
- Яким чином відповідне законодавство регулює повернення вогнепальної зброї і ліцензії у випадках, коли насильство в сім'ї було зазначено як підстава для анулювання, але звинувачення в кінцевому підсумку були відхилені? Чи враховують рішення щодо повернення вогнепальної зброї/ліцензій ризик повторного насильства?
- Чи передбачає відповідне законодавство яку-небудь програму підтримки чи компенсації жертвам домашнього насильства, вчиненого з використанням вогнепальної зброї?
- Чи гарантує відповідне законодавство, що уповноважені медичні працівники своєчасно повідомляють відповідним органам про будь-які зміни в стані здоров'я, які мають значення для запобігання зловживання вогнепальною зброєю? Опишіть, будь ласка, як це регулюється.
- Чи розглядає відповідне законодавство, включаючи кримінальний кодекс, використання вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства як обтяжливу обставину?
- Які існують процесуальні дії (дії, заходи, санкції) у справах про незаконне використання вогнепальної зброї в контексті справ про домашнє насильство? Якими є процесуальні дії щодо вогнепальної зброї, якою володіють інші члени сім'ї, у контексті випадків домашнього насильства?
- Чи існують які-небудь стратегії боротьби з домашнім насильством і які-небудь супутні плани дій, що розробляються або заплановані до

розробки? Якщо так, то чи передбачають вони будь-які заходи щодо боротьби з використанням вогнепальної зброї під час домашнього насильства?

- Чи існують інші законодавчі положення щодо запобігання використанню вогнепальної зброї під час домашнього насильства?

ПЕРСОНАЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

- Як законодавчо врегульовано отримання ліцензії спеціалістами сектору безпеки (співробітниками правоохоронних органів, військовослужбовцями, приватними охоронцями, детективами тощо)?
- Чи включає перевірка безпеки під час процесу найму спеціалістів сектору безпеки перевірку на предмет домашнього насильства? Якщо так, опишіть, будь ласка, як саме.
- Яким чином відповідне законодавство регулює носіння та зберігання вогнепальної зброї особами, уповноваженими на носіння вогнепальної зброї? Як воно регулює носіння та зберігання вогнепальної зброї поза робочим часом і виконанням професійних обов'язків?
- Якими є процедури щодо доступу до вогнепальної зброї, використання вогнепальної зброї та носіння вогнепальної зброї у випадках, коли повідомляється, що особа, уповноважена на носіння вогнепальної зброї, вчинила домашнє насильство?

ЕКСПОРТ/ІМПОРТ ЗБРОЇ – ДОГОВІР ПРО ТОРГІВЛЮ ЗБРОЄЮ

- Чи відповідає законодавство, що регулює експорт/імпорт зброї, статтям 6.3 та 7.1 Договору про торгівлю зброєю?
- Чи враховує законодавство, що регулює експорт/імпорт зброї, ризик використання звичайних озброєнь або інших відповідних предметів, визначених Договором про торгівлю зброєю, для вчинення або сприяння серйозним актам ГЗН або серйозним актам насильства щодо жінок і дітей під час проведення оцінки експорту (стаття 7.4)?

- Чи дає відповідне законодавство вичерпні керівні вказівки щодо вищезгаданої оцінки ризику?
- Чи відповідне законодавство щодо експорту зброї узгоджується з будь-якими іншими регіональними або застосовними приписами?

ЗБІР ДАНИХ І ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ

- Як регулюється збір даних про випадки домашнього насильства? Як довго зберігаються відповідні записи? Чи доступні дані про стосунки між жертвою (жертвами) та винним у справах про домашнє насильство?
- Чи збираються та зберігаються дані про використання/призупинення дії ліцензії/вилучення вогнепальної зброї у випадках домашнього насильства?
- Чи збираються та зберігаються дані про тип володіння (законне/незаконне) вогнепальною зброєю, яка використовується під час домашнього насильства?
- Чи дані про будь-які відповідні оцінки ризику: а) задокументовані та зберігаються? б) якщо так, то чи включають такі дані інформацію про володіння вогнепальною зброєю, доступ до вогнепальної зброї або використання чи загрозу використання вогнепальної зброї?
- Як регулюється обмін даними між поліцією, прокурорами, суддями, медичними працівниками, соціальними службами та будь-якими іншими відповідними сторонами?
- Чи передбачено відповідне законодавство та чи регламентує воно ведення обліку про підстави вилучення вогнепальної зброї та ліцензії? (Чи містять такі записи інформацію про те, скільки вогнепальної зброї було вилучено на ґрунті домашнього насильства? Скільки вогнепальної зброї було повернуто у випадках домашнього насильства?)

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Використовуючи наведені вище керівні запитання, узагальніть, наскільки чинні законодавчі та політичні рамки дають змогу ефективно запобігати зловживанню вогнепальною зброєю під час домашнього насильства, особливо це стосується регулювання володіння вогнепальною зброєю цивільними особами та процесуальних дій, пов'язаних із вогнепальною зброєю, коли має місце домашнє насильство. Якими є основні прогалини в процесі затвердження ліцензії щодо запобігання зловживання вогнепальною зброєю під час домашнього насильства? Якими є ключові проблеми процесуального розгляду та реагування відповідних установ щодо запобігання зловживання вогнепальною зброєю під час домашнього насильства? Чи є відповідні закони про фахівців у сфері безпеки надійною основою для ефективного запобігання зловживання службовою зброєю під час домашнього насильства? Якими є основні проблеми, пов'язані з веденням записів? Якими були б основні рекомендації щодо покращення відповідної чинної законодавчої та стратегічної бази?

Вставка 7

Північна Македонія – ґендерний аналіз положень про дозвіл на вогнепальну зброю

Беручи до уваги специфічні ризики, пов'язані з використанням вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства¹¹, аналіз, проведений у Північній Македонії, був зосереджений насамперед на регулюванні володіння вогнепальною зброєю цивільними особами, зокрема на видачі ліцензії та перевірці безпеки; були ретельно проаналізовані процедури, що регулюють доступ, використання та носіння зброї працівниками сектору безпеки, а також процедури відповідних установ у реагуванні на випадки домашнього насильства.

Володіння вогнепальною зброєю цивільними особами регулюється Законом про зброю (зведена версія 97/2018). Примітно, що і **«домашнє насильство»**, і **«серйозне порушення сімейних відносин»** розглядаються як підстави для відхилення заявки на придбання вогнепальної зброї, якщо буде встановлено одну з таких двох умов:

1. Особа на законних підставах засуджена за домашнє насильство.
2. Обставини вказують на те, що могло б бути допущене зловживання вогнепальною зброєю, особливо якщо було задокументовано домашнє насильство, вчинене заявником.

Це знайшло відображення в процедурі переоформлення ліцензії на володіння вогнепальною зброєю. Ті самі умови, що застосовуються до придбання вогнепальної зброї, також застосовуються до придбання боєприпасів.

Хоча ці важливі законодавчі положення мають на меті обмежити доступ до вогнепальної зброї або вилучити її у випадку домашнього насильства, **було задокументовано кілька проблем, що залишаються невирішеними**, розв'язання яких значно посилює ефективність законодавчої бази.

1. Про більшість випадків домашнього насильства не повідомляється в установи, що приділяють особливу увагу перевірці анкетних даних/перевірці безпеки як потенційно ефективному інструменту запобігання зловживання вогнепальною зброєю в контексті домашнього насильства.

2. Наразі перевірка безпеки відповідно до вимог, передбачених статтею 12 Закону про зброю, зокрема «домашнє насильство» та «серйозно порушені сімейні стосунки», проводиться переважно на підставі офіційних документів, які мають у своєму розпорядженні відповідні установи. Процедури перевірки безпеки не дають чітких і вичерпних вказівок щодо оцінки того, чи могло бути зловживання вогнепальною зброєю в контексті домашнього насильства, якщо про це не повідомлялося. Наприклад, законодавство не вимагає проведення інтерв'ю з нинішніми та колишніми партнерами та іншими родинами членів, включаючи сусідів, які могли б дати уявлення про те, чи може придбання вогнепальної зброї викликати в сексуального партнера чи дитини обґрунтований страх чи наразити їх на небезпеку зловживання вогнепальною зброєю в будь-якій формі домашнього насильства. Крім того, немає положень про обов'язкові консультації з Центром соціальної роботи або для перевірки історії насильства в сім'ї заявника. Крім того, Закон про зброю та пов'язані з ним підзаконні акти не містять конкретних положень, які юридично передбачають обов'язок компетентної установи повідомляти подружжя або близьких членів сім'ї під час процесу отримання заявником ліцензії.

3. Рішення про винесення **тимчасової судової заборони** для запобігання актам домашнього насильства прямо не прописані в Законі про зброю як складової вимоги до перевірки безпеки. З огляду на те, що цю процедуру можна розпочати паралельно з кримінальним переслідуванням, у цьому контексті необхідним є конкретніше регулювання.

4. Хоча **всі форми домашнього насильства** криміналізуються Кримінальним кодексом (зведена версія, 248/2018), немає конкретного положення про те, чи всі форми домашнього насильства, зокрема фізичне, психологічне, сексуальне та економічне, серед іншого розглядаються під час визначення того, що «домашнє

насильство» не мало місця як вимога для отримання вогнепальної зброї, якщо такі форми/випадки не були санкціоновані законом.

На основі цих висновків було розроблено набір рекомендацій щодо покращення процесу затвердження ліцензій і, отже, посилення запобігання зловживання вогнепальною зброєю під час домашнього насильства. Наприклад, було запропоновано внести такі зміни до Закону про зброю:

- включити визначення домашнього насильства, як передбачено Кримінальним кодексом і Законом «Про запобігання, припинення та захист від домашнього насильства»;
- зобов'язати відповідальних державних органів обов'язково повідомляти членів подружжя (чинних і колишніх протягом останніх двох років) або близьких членів сім'ї заявника на володіння вогнепальною зброєю під час погодження ліцензії;
- передбачити обов'язкову консультацію з Центром соціальної роботи з метою отримання даних про будьяку історію насильства в сім'ї, серед іншого й переслідування, тільки но така норма буде законно запроваджена;
- удосконалити перевірки безпеки шляхом прийняття Положення про перевірку безпеки домашнього насильства, яке буде розроблено та затверджено Міністерством внутрішніх справ.

Вставка 8

Косово – Оцінка ризику домашнього насильства та вогнепальна зброя

Стандартні операційні процедури захисту від домашнього насильства, прийняті у 2013 році, окреслюють обов'язки основних інституційних механізмів у Косові з надання допомоги та захисту жертв домашнього насильства¹². СОП є важливим інструментом для покращення підходу, скоординованого між основними агенціями, уповноваженими надавати допомогу жертвам домашнього насильства. Вони також містять детальні вказівки щодо проведення оцінки ризику після інциденту домашнього насильства, включаючи аналіз можливої присутності вогнепальної зброї. Оцінку ризику має проводити поліція, щоб захистити потерпілих, дітей та інших свідків або залучених сторін. Відповідно до СОП, поліція перевіряє наявність вогнепальної зброї. Однак у контрольному списку конкретно не зазначено, що будь-яка вогнепальна зброя має бути вилучена. СОП визначають низькі, середні та високі показники ризику, які поліція використовує для кваліфікації ризиків для кожної ситуації, згідно з наведеною нижче таблицею:

Таблиця 1

Низькі, середні та високі показники ризику, які має визначити поліція під час оцінки ризиків для жертв ДН:

Показники низького ризику	Показники середнього ризику	Показники високого ризику
<ul style="list-style-type: none"> - у зловмисника немає зброї - зловмисник ніколи не застосовував зброю проти потерпілого - зловмисник не має в минулому арештів і має обґрунтований страх перед міліцією - зловмисник ніколи раніше не погрожував потерпілому - зловмисник не вчиняв сексуального насильства щодо потерпілого - зловмисник не є споживачем алкоголю чи наркотиків - зловмисник не має в анамнезі психічного розладу - зловмисник не знає розкладу повсякденної діяльності, яку здійснює потерпілий протягом дня, наприклад, робочий час, місце роботи, розклад навчання дітей тощо. - зловмисник раніше не здійснював контроль над потерпілим - зловмиснику важко знайти потерпілого, якщо він/вона виходить з дому - зловмисник ніколи не намагався покінчити життя самогубством і не погрожував цим потерпілому - зловмисник чинив тиск на жертву, щоб вона вступила з ним/нею в статеві зносини, але жертву не примушували до цього - злочинець і жертва не перебувають у тривалих стосунках, тому зловмисник не володіє всією інформацією про жертву - потерпілий вважає, що зловмисник не завдасть йому/їй шкоди, навіть якби він/вона пішов. 	<ul style="list-style-type: none"> - у зловмисника є зброя - зловмисник час від часу мав проблеми з поліцією, але ніколи не був затриманий - зловмисник погрожував заподіяти шкоду дітям, якщо потерпілий його/її покине - зловмисник заподіював шкоду домашнім тваринам - зловмисник погрожував потерпілому заподіяти йому/їй тілесні ушкодження, якщо він/вона вийде з дому - зловмисник завдавав пошкоджень меблям у будинку - злочинець добре знає друзів жертви і може легко знайти місцезнаходження жертви, якщо він/вона втече - зловмисник має друзів у поліції і показує, що не має страху перед міліцією - зловмисник часто примушує жертву до статевого акту та виявляє агресію під час статевого акту - зловмисник вживає алкоголь або наркотики - зловмисник погрожував покінчити життя самогубством, якщо потерпілий піде - у зловмисника проблеми з психікою, його/її поведінка не виглядає нормальною та/або він/вона виявляє агресію та жорстокість щодо інших. - Інше 	<ul style="list-style-type: none"> - зловмисник погрожував потерпілому зброєю - зловмисника неодноразово затримували - зловмисник не боїться міліції і також нападає на жертву в їхній присутності - зловмисник контролює кожну повсякденну дію потерпілого і знає кожну деталь про жертву - зловмисник не дозволяє потерпілому бачитися ні з ким, зокрема з його/її родиною - зловмисник б'є потерпілого та дітей - зловмисник погрожує потерпілому, що він/вона завдасть шкоди дітям, якщо потерпілий піде з дому - зловмисник сексуально знущається над дітьми - зловмисник є агресивним і завдає шкоди жертві під час статевого акту та/або змушує його/її вступати в статевий акт у присутності інших (наприклад, дітей) - зловмисник завдає шкоди потерпілому, коли він/вона залишив житло, та напав на осіб, з якими перебував потерпілий - зловмисник може легко знайти жертву, якщо він/вона залишить будинок - зловмисник є співробітником міліції - зловмисник залежний від алкоголю та/або наркотиків - зловмисник розповідає про свої плани на самогубство - зловмисник робив спроби самогубства - зловмисник має психічний розлад і не вживає ліків - Інше

Цитується безпосередньо зі СОП 2013, сторінка 74.

СОП чітко враховують ризик використання вогнепальної зброї та визначають різні рівні ризику залежно від того, чи володіє злочинець вогнепальною зброєю чи ні, а також від того, чи погрожував потерпілому зброєю чи ні. Поліція також має заповнити Форму базових даних на основі цієї оцінки. На підставі СОП та Форми базових даних, яка складається з п'яти сторінок деталізованих підказок/запитань, які потребують заповнення, поліція повинна провести оцінку ризику. Форма основних даних містить запит про те, чи була під час інциденту використана зброя та чи була вона вилучена, а також запит про те, чи погрожував зловмисник потерпілому зброєю та чи арештовувалися він/вона в минулому.

3.4 ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ПОПИТУ НА ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ ТА ЗЛОВЖИВАННЯ НЕЮ, ВКЛЮЧАЮЧИ ЗВ'ЯЗОК МІЖ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ ТА МАСКУЛІННІСТЮ

- Чи враховують стратегія контролю над СОЛВ та/або супровідний план дій ґендерну обумовленість попиту на вогнепальну зброю, її використання та зловживання нею, і, зокрема, зв'язки між вогнепальною зброєю та маскулінністю? Чи передбачають вони якісь конкретні заходи для вирішення цих проблем? Чи є якісь відповідні заходи, до яких спеціально залучають чоловіків?
- Чи визнають стратегія контролю над СОЛВ та/або супровідний план дій той факт, що молоді чоловіки зазнають збройного насильства? Чи передбачені або планується передбачити які-небудь відповідні заходи, спрямовані на залучення молодих чоловіків, наприклад, освітні програми чи підвищення обізнаності?
- Чи передбачають будь-які стратегії контролю над СОЛВ та/або супровідний план дій співпрацю з ОГС, які працюють із позитивними чоловічими нормами? Якщо так, то чи є достатнім фінансування такої роботи?
- Чи містять будь-які наявні стратегії та/або плани дій щодо ґендерної рівності будь-які цілі, заходи чи дії щодо зв'язку між чоловічими нормами та ризикованою поведінкою, серед іншого й насильство?

- Чи передбачають будь-які наявні молодіжні стратегії та/або плани дій заходи, спрямовані на зменшення насильства та/або запобігання збройному насильству? Якщо так, то чи розглядають вони зв'язки між чоловічими нормами та насильством, включаючи попит на вогнепальну зброю та зловживання нею? Чи існують які-небудь заходи, спеціально розраховані на хлопчиків та юнаків?
- Чи існують які-небудь законодавчі та політичні заходи, пов'язані з профілактикою, що стосуються запобігання неправомірного використання та зменшення попиту на вогнепальну зброю?
- Чи існують інші законодавчі положення та/або заходи політики, що стосуються вирішення гендерних аспектів попиту на вогнепальну зброю та зловживання нею?
- Що стосується затвердження ліцензії на вогнепальну зброю, то чи враховують будь-які перевірки анкетних даних або оцінки безпеки конкретні фактори ризику, які можуть визначити, чи здатен заявник, зокрема молодий чоловік, вдатися до насильства (наприклад, приналежність до банди, спілкування з однолітками-правопорушниками тощо)? Якщо так, коротко опишіть як саме.
- Чи відповідне законодавство розглядає зв'язок між доступністю вогнепальної зброї та ризиками самогубств? Наприклад, чи приділяється належна увага в процесі затвердження ліцензії ризику використання вогнепальної зброї для самогубства? Чи оцінюється ризик самогубства як складова чинної необхідної оцінки медичної придатності?
- Чи існує стратегія запобігання самогубствам? Якщо так, то чи враховується зв'язок між доступністю вогнепальної зброї та самогубствами? Чи вирішується це будь-якими іншими стратегіями, такими як стратегії психічного здоров'я або стратегії громадського здоров'я?
- Чи стосується будь-яке застосовне законодавство чи політика зв'язку між вогнепальною зброєю та вбивствами-самогубствами, вчиненими в контексті домашнього насильства та насильства щодо

жінок? Вбивство-самогубство – це насильницька подія, під час якої особа вчиняє вбивство, а потім незабаром вкорочує собі життя шляхом самогубства.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Використовуючи наведені вище керівні запитання, узагальніть, якою мірою чинні законодавчі та політичні рамки враховують ґендерні фактори, які можуть спричинити попит на вогнепальну зброю, її використання та зловживання нею, зокрема зв'язки між чоловічими нормами та попитом на вогнепальну зброю та зловживанням нею. Чи забезпечують чинні законодавчі та політичні рамки ефективні превентивні дії та наскільки вони реагують на ґендерну проблематику? Чи існують якісь законодавчі та політичні зусилля, спрямовані на подолання непропорційного впливу на молодих чоловіків збройного насильства? Чи стосуються якісь відповідні політики з вирішення проблеми взаємозв'язку статі та віку? Чи застосовується в законодавчих і політичних структурах, що здійснюють контроль над стрілецькою зброєю, міжсекційний підхід? Якою є законодавча та політична реакція на використання вогнепальної зброї під час самогубств? Якими є основні прогалини у відповідних законодавчих і політичних реакціях на ґендерні аспекти попиту на вогнепальну зброю, її використання та зловживання нею? Наскільки досягається синергія між різними стратегіями? Якими були б основні рекомендації щодо вдосконалення чинної законодавчої та стратегічної бази?

Вставка 9

Албанія – Розгляд зв'язків між чоловічими нормами та вогнепальною зброєю

У Стратегії щодо стрілецької зброї, легкої зброї, боєприпасів та вибухових речовин до них (2019–2024) та Плану дій до неї (2019–2021) наголошується, що володіння вогнепальною зброєю та зловживання нею чітко обумовлені ґендерною ознакою. У рамках цілі 2, загальної цілі 5, Стратегія встановлює конкретну мету – **посилення запобігання зловживанням СОЛВ/вогнепальною зброєю**. Стратегія визнає зв'язок між чоловічими нормами та вогнепальною зброєю та визнає молодих чоловіків як особливу цільову групу. Крім того, Стратегія передбачає розробку та впровадження превентивних заходів для подолання впливу ґендерних ролей

та доміантних форм маскулінності на стимулювання попиту та зловживання вогнепальною зброєю, особливо серед молодих чоловіків. Взаємозв'язок статі та віку також визнається в заходах щодо підвищення обізнаності. Відповідно, Стратегія передбачає проведення просвітницьких кампаній, орієнтованих на конкретні групи та/або на конкретну поведінку (юнаки, мисливці, святкова стрілянина, домашнє та гендерне насильство, приватна охорона, навчальні центри тощо), а також закликає до інтеграції зусиль щодо зменшення насильницької поведінки в системі освіти.

На додаток до Стратегії контролю над СОЛВ, уряд прийняв декілька інших стратегій, які могли б забезпечити вихідні точки для вирішення гендерних аспектів попиту на вогнепальну зброю, її використання та зловживання нею. Серед них Національний план дій в інтересах молоді (2015–2020); *Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 – Жінки, мир, безпека на 2018–2020 роки (НПД 1325)*; *Національна стратегія забезпечення гендерної рівності на 2016–2020 роки та План дій до неї на 2016–2020 роки*; *Національна стратегія інтеграції з ЄС та План дій до неї на 2020–2022 роки*; План дій щодо розвитку служб психічного здоров'я на 2013–2022 роки тощо. Проте ці стратегії або лише спорадично вирішують аспекти попиту на вогнепальну зброю, її використання чи зловживання нею, або не враховують їх повністю. Наприклад, Національний план дій в інтересах молоді має на меті зменшити ризиковану поведінку та насильство серед молоді, де контроль над вогнепальною зброєю буде надзвичайно актуальним, особливо стосовно окремих груп молодих чоловіків.

3.5 ЗБИРАННЯ ТА ЗБЕРІГАННЯ ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВИХ ДАНИХ

- Яким чином законодавчо регулюється збір даних про вогнепальну зброю?
- Чи відповідним законодавством (таким як підзаконні акти, інструкції, зводи правил тощо) передбачений та чи регулюється збір даних про вогнепальну зброю з розбивкою за статтю? Якщо так, то як саме? Чи передбачено законодавством шаблони для такого збору даних? Якщо так, чи чітко відображено та запитується в шаблоні розбивка даних за статтю та віком?
- Чи відповідне законодавство передбачає та чи дозволяє збирати дані з розбивкою за статтю про претендентів на отримання ліцензії на придбання, зберігання та/або носіння вогнепальної зброї (як затверджених, так і відхилених заявників), власників вогнепальної зброї та осіб, чії ліцензії/вогнепальну зброю було вилучено?
- Чи забезпечує відповідне законодавство збір і збереження даних про підстави вилучення вогнепальної зброї?
- Чи відповідне законодавство передбачає та чи дозволяє збирати дані з розбивкою за статтю про кримінальні правопорушення та проступки, пов'язані з вогнепальною зброєю? Чи доступні будь-які зібрані дані з розбивкою за статтю про винних і жертв інцидентів, пов'язаних із вогнепальною зброєю?
- Чи є доступними для громадськості дані про вогнепальну зброю? Якщо так, то в якому обсязі та яким чином забезпечується доступ? Чи є дані централізованими та доступними для різних установ?
- Чи існують які-небудь законодавчі положення, що регулюють використання даних, пов'язаних із вогнепальною зброєю, згаданих вище?

- Чи відповідне законодавство передбачає та чи дозволяє збирати та надавати дані з розбивкою за статтю про персонал сектору безпеки, уповноважений на носіння вогнепальної зброї, приватні охоронні компанії, тир та асоціації, мисливські асоціації та/або про будь-які інші організації, які мають стосунок до вогнепальної зброї?
- Чи будь-яке чинне законодавство про гендерну рівність встановлює обов'язок щодо того, щоб офіційні записи, які збираються та обробляються установами, мали бути розбиті за статтю?
- Чи будь-які оперативні стратегії та/або плани дій з контролю над СОЛВ передбачають будь-які заходи чи діяльність, що стосуються ведення обліку з урахуванням гендерної проблематики?
- Чи узгоджені зусилля зі збору даних з вимогами щодо звітності за відповідними міжнародними зобов'язаннями та зобов'язаннями конкретної держави (наприклад, ЦУР)?

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Використовуючи наведені вище керівні запитання, узагальніть, якою мірою відповідні законодавчі та політичні рамки дають змогу вести облік з урахуванням гендерної проблематики. Якими є основні виклики? Запропонуйте рекомендації, як їх подолати.

Вставка 10

Чорногорія – ведення обліку гендерно-чутливих даних¹³

Закон про зброю встановлює, що Міністерство внутрішніх справ відповідає за ведення обліку: виданих дозволів на придбання зброї, облікових карток зброї на зберігання зброї, облікових карток зброї на носіння зброї та зданої зброї та боєприпасів, вилученої зброї та боєприпасів тощо. Закон не містить жодного конкретного положення, яке б передбачало ведення обліку з урахуванням гендерної ознаки. Положення про форму, зміст і спосіб ведення обліку зібраних, оброблених і використаних даних та міжнародного обміну даними включає правила про форму, зміст і спосіб ведення обліку, зокрема, кримінальних злочинів та адміністративних

правопорушень, а також про вилучені, втрачені та знайдені предмети. Дані містять персональні дані правопорушників і власників вилучених речей, зокрема про їхню стать. Стратегія боротьби з незаконним володінням, зловживанням і торгівлею стрілецькою зброєю та легкими озброєннями й боєприпасами до них на 2019–2025 роки визнає необхідність збору даних, розбитих за статтю та віком, для формування політики з урахуванням гендерної проблематики. У зв'язку з цим у звіті про виконання Плану дій з реалізації Стратегії боротьби з незаконним володінням, зловживанням та обігом стрілецької зброї та легкого озброєння та боєприпасів до них на 2019–2025 роки зазначено, що записи оновлені та розбиті за статтю і віком, а також що дані про вогнепальну зброю збираються та подаються для аналізу щорічно.

Крім того, Закон про гендерну рівність наказує органам державного управління, комерційним структурам та іншим юридичним особам, а також підприємцям надавати статистичні дані з розбивкою за статтю та інформацію, яку вони збирають, записують та обробляють.

4. ВИКОРИСТАННЯ АНАЛІЗУ ДЛЯ ПОІНФОРМОВАНОЇ РОЗРОБКИ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПОЛІТИКИ

Після завершення ґендерного аналізу необхідно спланувати подальші кроки для забезпечення того, щоб його висновки визначали відповідні законодавчі та політичні зміни. Для цього рекомендується виконати такі дії:

- **Залучити найважливіші зацікавлені сторони від самого початку здійснення дослідження.** Це, ймовірно, підвищить почуття відповідальності залучених сторін за аналіз і може позитивно вплинути на зобов'язання щодо його виконання. Крім того, наявність ключових зацікавлених сторін може сприяти виконанню аналізу, наприклад, шляхом надання додаткових роз'яснень і допомоги у перевірці результатів дослідження.
- **Для досягнення максимального ефекту ґендерний аналіз має бути пов'язаний з будь-якими поточними пріоритетами у сфері контролю над стрілецькою зброєю, зокрема законодавчими та політичними реформами.** У зв'язку з цим ґендерний аналіз має забезпечувати інформацією та посилювати ширший процес та давати рекомендації щодо практичної інтеграції ґендерної перспективи. На Західних Балканах, наприклад, ґендерний аналіз законодавства був пов'язаний із процесом гармонізації законодавства про контроль над озброєннями з нормативною базою Європейського Союзу та іншими відповідними міжнародними зобов'язаннями та стандартами.
- **Проінформувати про результати аналізу осіб, які приймають рішення, та політиків.** Це, ймовірно, стане значущим для досягнення консенсусу щодо важливості ґендерного аналізу для ефективного контролю над СОЛВ і сприятиме створенню основи для ефективного та стійкого включення ґендерної проблематики в діяльність з контролю над СОЛВ. На Західних Балканах результати ґендерного аналізу були повідомлені через спеціальні презентації, організовані з цією метою, а також семінари з розробки стратегій контролю над СОЛВ.
- **Узгодити ґендерний аналіз з іншими видами підтримки, що надається установам іншими відповідними агенціями та суб'єктами, з метою включення ґендерної проблематики в контроль над СОЛВ.** Наприклад, ПРООН SEESAC надає довгострокову підтримку відповідним установам у Південно-Східній Європі з метою підвищення їхньої спроможності включати ґендерний аспект до різних сфер контролю над вогнепальною зброєю. Окрім допомоги базовим дослідженням, ця підтримка також включала розробку практичних інструментів інтеграції ґендерної проблематики та проведення опитувань щодо СОЛВ, які дали змогу збирати та аналізувати дезагреговані дані за статтю та віком і розробляти широкий спектр ґендерних інформаційних продуктів. Крім того, реалізація програми підготовки тренерів з ґендерних проблем, що здійснюється у співпраці з головами державних

комісій з СОЛВ, а також навчання з питань ґендеру та СОЛВ для членів державних комісій з СОЛВ значно сприяла підвищенню їхньої компетенції та прихильності до інтеграції ґендерної перспективи в справі контролю над стрілецькою зброєю.

- **Забезпечити безперервний обмін між експертами з ґендерних питань та СОЛВ на всіх етапах аналізу та формулювання подальших дій.** Це має практично сприяти інтеграції ґендерної перспективи до справи контролю над стрілецькою зброєю та допомогти подолати роз'єднаність за якої часто розробляється політика контролю над СОЛВ та ґендерної рівності.
- **Нарешті, ґендерний аналіз може бути використаний для проведення вчень зі сканування горизонту, щоб визначити вразливі місця в певних ситуаціях.** Сканування горизонту (Horizon scanning) можна визначити як *систематичне дослідження інформації з метою виявлення потенційних загроз, ризиків, проблем, що виникають, і можливостей, що дають змогу покращити підготовленість і включити заходи з пом'якшення ризиків і використовувати її в процесі вироблення політик*¹⁴. Наприклад, за особливих умов пандемії Covid19 сканування горизонту могло б допомогти передбачити підвищені ризики домашнього насильства та забезпечити адекватні реакції.

Вставка 11

Обговорення результатів ґендерного аналізу з комісіями зі СОЛВ на Західних Балканах

Висновки та супровідні перспективні рекомендації багаторазового ґендерного аналізу, нещодавно проведеного в державах Південно-Східної Європи, були детально обговорені з комісіями з СОЛВ у регіоні та широко використовувалися під час поточного перегляду стратегій та планів дій з контролю над СОЛВ на Західних Балканах.

Під час презентації ключових висновків цих досліджень у Скоп'є, Сараєво, Подгориці та Тирані було зазначено, що установи в регіоні доклали значних зусиль на законодавчому та політичному рівнях для вирішення ґендерного виміру проблем стрілецької зброї. Насамперед це відображено в законодавчих положеннях, спрямованих на запобігання та боротьбу зі зловживанням вогнепальною зброєю в контексті домашнього насильства. Крім того, стратегічні рамки контролю над СОЛВ все більше визнають існування ґендерних проблем, пов'язаних зі стрілецькою зброєю. Аналіз також висвітлював конкретні проблеми та заходи, необхідні для покращення ґендерної відповідності контролю над стрілецькою зброєю. У зв'язку

з цим обговорювалося питання, як у контексті розробки нових стратегій контролю над СОЛВ посилити подальші інституційні заходи щодо використання вогнепальної зброї під час домашнього насильства, подолати ґендерні фактори, що підживлюють попит на вогнепальну зброю та формують ризиковану поведінку, збільшити участь жінок у контролі над стрілецькою зброєю та створити передумови для сталої інтеграції ґендерної перспективи до справи контролю над стрілецькою зброєю.

Вставка 12

Уроки, отримані під час проведення ґендерного аналізу

- **Регіональний підхід дає змогу ефективно зафіксувати та обмінюватися передовим досвідом.** Застосування регіонального підходу допоможе задокументувати різні відповіді на подібні виклики, відкриваючи шлях для розширення передового досвіду.
- **Проведення загальнорегіонального ґендерного аналізу вимагає значних координаційних зусиль,** особливо якщо потрібно забезпечити високий рівень порівнянності між звітами. У зв'язку з цим координація потребувала б постійного спілкування з експертами, які проводять аналіз, та установами, що відповідають за контроль над СОЛВ.
- **ґендерний аналіз має бути забезпечений відповідними ресурсами, як людськими, так і фінансовими.** Залежно від масштабу та цілей ґендерний аналіз у контексті стрілецької зброї може вимагати значних ресурсів для його здійснення. Тому необхідно виділити достатньо часу для ефективного ґендерного аналізу, кошти на консультативну підтримку та забезпечити гарантії якості.
- **Може відчуватися нестача фахівців.** Незважаючи на конвергенцію між програмами контролю над СОЛВ та ґендерної рівності, що постійно зростає, знайти експертів із знаннями в обох областях може бути складно. У цьому відношенні проведення ґендерного аналізу також є шляхом розвитку такого потенціалу. На Західних Балканах величезний досвід та досвід експертів із жіночих організацій, які займаються ліквідацією домашнього насильства, сприяли здійсненню такого аналізу.
- **Документи, що підлягають аналізу, не обов'язково є загальнодоступними.** Щоб подолати це, необхідно тісно співпрацювати з органами влади, які можуть надати вагому допомогу.

ДОДАТОК І

ТИПОВА СТРУКТУРА

ДЛЯ ҐЕНДЕРНОГО

АНАЛІЗУ

- I КОНТЕКСТ: ОГЛЯД КЛЮЧОВИХ ДАНИХ ПРО ҐЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ВОГНЕЛЬНОЇ ЗБРОЇ

- II МІЖНАРОДНІ ЗАСАДИ

- III ҐЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПОЛІТИКИ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ КОНТРОЛЮ НАД СТРІЛЕЦЬКОЮ ЗБРОЄЮ
 - 1. ЗАКОНОДАВЧІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ІНТЕГРАЦІЇ ҐЕНДЕРНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ
 - 2. УЧАСТЬ ЖІНОК У КОНТРОЛІ НАД ВОГНЕЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ
 - 2. ЗВ'ЯЗКИ МІЖ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ ТА ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ
 - 3. ВІДПОВІДІ НА ҐЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ПОПИТУ, ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗЛОВЖИВАННЯ ВОГНЕЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ
 - 4. ҐЕНДЕРНО-ЧУТЛИВИЙ МЕТОД ВЕДЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ

- IV ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Acheson, Ray. 2015. *Women, Weapons, and War: A Gendered Critique of Multilateral Instruments*. Reaching Critical Will of the Women's International League for Peace and Freedom.
- Alvazzi del Frate, Anna. 2011. 'When the Victim Is a Woman.' In Geneva Declaration Secretariat. *Global Burden of Armed Violence: Lethal Encounters*. Cambridge: Cambridge University.
- Amnesty International, the International Action Network on Small Arms (IANSA) and Oxfam International. 2005. *The Impact of Guns on Women's Lives*. Oxford: The Alden Press.
- Bastick, Megan. 2011. *Gender Self-Assessment Guide for the Police, Armed Forces and Justice Sector*. Geneva: DCAF.
- Bastick, Megan and Valasek Kristin. 2014. 'Converging Agendas: Women, peace, security, and small arms.' In *Small Arms Survey 2014: Women and Guns*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bevan, James and Nicholas Florian. 2006. 'Few options but the gun: Angry young men.' In *Small Arms Survey 2006: Unfinished Business*. Geneva: Small Arms Survey.
- Connell R. W. and Messerschmidt, James W. Hegemonic Masculinity. Rethinking the Concept. *GENDER & SOCIETY*, Vol. 19 No. 6, December 2005
- Control Arms. 2018. *How to use the Arms Trade Treaty to address Gender-Based Violence Control Arms: A Practical Guide for Risk Assessment*. New York: Control Arms.
- Cukier, Wendy and Alison Kooistra and Mark Anto. 2002. 'Gendered Perspectives on Small Arms Proliferation and Misuse.' In *Gender Perspectives on Small Arms and Light Weapons: Regional and International Concerns*, edited by Vanessa A. Farr and Kiflemariam Gebre-Wold (eds.). Bonn: Bonn International Centre for Conversion.
- Cukier, Wendy and James Cairns. 2009. 'Gender, Attitudes and the Regulation of Small Arms: Implications for Action.' In *Sexed Pistols: The Gendered Impacts of Small Arms and Light Weapon*, edited by Vanessa Farr, Henri Myrtilinen and Albrecht Schnabe. Tokyo: United Nations University Press.
- Dziewanski. Dariusz, Emile LeBrun, and Mihaela Racovita. 2014. 'In War and Peace: Violence against Women and Girls.' In *Small Arms Survey 2014: Women and Guns*. Cambridge: Cambridge University Press.
- European Institute for Gender Equality. 2019. *A Guide to Risk Assessment and Risk Management of Intimate Partner Violence Against Women for Police*.
- Farr, Vanessa A. and Kiflemariam Gebre-Wold (eds.). 2002. *Gender Perspectives on Small Arms and Light Weapons: Regional and International Concerns*. Bonn: Bonn International Centre for Conversion.
- Farr Vanessa. 2006. 'Gender Analysis as a tool for multilateral negotiators in the small arms context.' In *Disarmament as Humanitarian Action: From Perspective to Practice*, edited by John Borrie and Vanessa Martin Randin. Geneva: UNIDIR (United Nations Institute for Disarmament Research Geneva).
- Jeff Hearn. 1999. *The Violences of Men: Men Doing, Talking and Responding to Violence against Known Women*. 7th International Interdisciplinary Congress on Women, GenDerations, June 20-26, 1999.

LeBrune, Emile (ed). Gender-Responsive Small Arms Control: A Practical Guide, Small Arms Survey. Geneva: 2019.

OSCE/ODIHR. 2017. Making Laws Work for Women and Men: A Practical Guide to Gender-Sensitive Legislation. Warsaw: OSCE/ODIHR.

SEESAC, 2016. Gender and SALW in South East Europe: Main Concerns and Policy Response. Belgrade: UNDP SEESAC.

SEESAC. 2019. SALW Surveys. Belgrade: UNDP SEESAC.

SEESAC. 2019. Gender and Small Arms: Fast Facts. Belgrade: UNDP SEESAC.

SEESAC. 2019. The Misuse of Firearms in Domestic Violence in South East Europe. Belgrade: UNDP SEESAC.

SEESAC. 2019. Men and Firearms in South East Europe. Belgrade: UNDP SEESAC.

SEESAC. Firearms Possession and Domestic Violence in the Western Balkans: A Comparative Study of Legislation and Implementation Mechanisms. Belgrade: UNDP SEESAC.

UNDP Serbia. 2021. Analysis of Cases of Femicide Committed with Firearms. Belgrade: UNDP Serbia.

UNDP Serbia. 2021. Domestic Violence and Firearms Misuse - A Study on the Practice of Institutions of the Criminal Justice System in Response to Domestic Violence Committed through Misuse or Threat of Misuse of Firearms. Belgrade: UNDP Serbia.

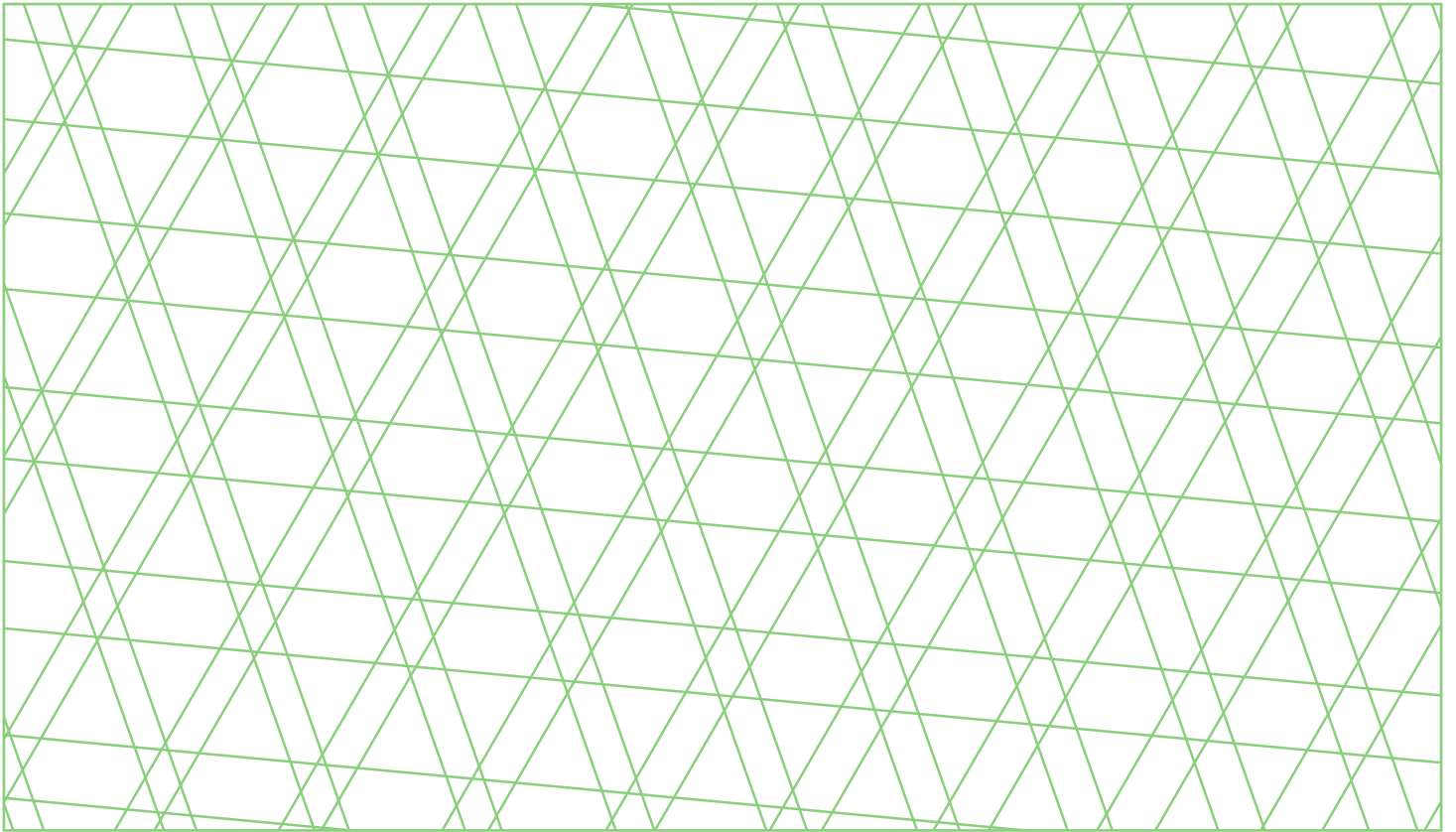
UNDP Serbia. 2021. Small Arms and Light Weapons, Gender-based Violence and Domestic Violence: Analysis of Regulatory Framework and Practice. Belgrade: UNDP Serbia.

UNDP Serbia. 2021. A Portrait against a Landscape: Analysis of Media Coverage of Firearm Misuse in Violence against Women Committed by Men. Belgrade: UNDP Serbia.

UNODA. Training Manual on Gender-Mainstreaming Small Arms Control (forthcoming).

ПРИКІНЦЕВІ ВИНОСКИ

- 1 UNDP SEESAC, Gender and SALW in South East Europe, 2016; UNDP SEESAC, The Misuse of Firearms in Domestic Violence in South East Europe, 2019; UNDP SEESAC, Men and Firearms in South East Europe, 2019; UNDP SEESAC, Gender and Small Arms: Fast Facts, 2019; UNDP SEESAC, Firearms Possession and Domestic Violence in the Western Balkans: A Comparative Study of Legislation and Implementation Mechanisms, 2007, UNDP Serbia, Analysis of Cases of Femicide Committed with Firearms 2021.
- 2 Small arms and light weapons, gender-based violence and domestic violence: analysis of regulatory framework and practice, UNDP Serbia. 2021; Domestic Violence and Firearms Misuse - A study on the practice of institutions of the criminal justice system in response to domestic violence committed through misuse or threat of misuse of firearms. UNDP Serbia. 2021.
- 3 Training Manual on Gender-Mainstreaming Small Arms Control, UNODA (Forthcoming); Lebrun (Ed.). 2019. Gender-Responsive Small Arms Control: A Practical Guide. Geneva: Small Arms Survey, p. 24.
- 4 One example of such bespoke methodology is used in A Study on the Practice of Institutions of the Criminal Justice System in Response to Domestic Violence Committed through Misuse or Threat of Misuse of Firearms, UNDP Serbia, 2021.
- 5 Gender and SALW in South East Europe: Main Concerns and Policy Response, UNDP SEESAC. 2016; SALW Surveys, UNDP SEESAC. 2019; Gender and Small Arms: Fast Facts, UNDP SEESAC. 2019; The Misuse of Firearms in Domestic Violence in South East Europe, UNDP SEESAC. 2019; Men and Firearms in South East Europe, UNDP SEESAC. 2019, UNDP SEESAC, Firearms Possession and Domestic Violence in the Western Balkans: A Comparative Study of Legislation and Implementation Mechanisms, 2007, Analysis of Cases of Femicide Committed with Firearms, UNDP Serbia. 2021, Domestic Violence and Firearms Misuse - A Study on the Practice of Institutions of the Criminal Justice System in response to Domestic Violence Committed through Misuse or Threat of Misuse of Firearms, UNDP Serbia, 2021, Small Arms and Light Weapons, Gender-based Violence and Domestic Violence: Analysis of Regulatory Framework and Practice, UNDP Serbia. 2021, A Portrait against a Landscape: Analysis of Media Coverage of Firearm Misuse in Violence against Women Committed by Men, UNDP Serbia. 2021.
- 6 In Focus – Armed Violence Monitor: Firearms Incidents in the Context of Domestic Violence in South East Europe in 2020. UNDP SEESAC. 2021.
- 7 UNDP SEESAC, Gender and SALW in South East Europe, 2016.
- 8 MODULAR SMALL-ARMS-CONTROL IMPLEMENTATION COMPENDIUM 06.10 *Women, men and the gendered nature of small arms and light weapons*, United Nations, 2018.
- 9 SEESAC. 2022. Report on the Gender Analysis of Small Arms Control Legal and Policy Frameworks in the Republic of Albania. Belgrade: UNDP SEESAC.
- 10 SEESAC. 2022. Report on the Gender Analysis of Small Arms Control Legal and Policy Frameworks in the Brcko District of Bosnia and Herzegovina. Belgrade: UNDP SEESAC.
- 11 SEESAC. 2022. Report on the Gender Analysis of Small Arms Control Legal and Policy Frameworks in the Republic of North Macedonia. Belgrade: UNDP SEESAC.
- 12 SEESAC. 2022. Report on the Gender Analysis of Small Arms Control Legal and Policy Frameworks in Kosovo. Belgrade: UNDP SEESAC.
- 13 SEESAC. 2022. Report on the Gender Analysis of Small Arms Control Legal and Policy Frameworks in Montenegro. Belgrade: UNDP SEESAC.
- 14 Horizon Scanning: A Practitioner's Guide, Institute for Risk Management. Retrieved on 23 December 2021 from https://www.theirm.org/media/7423/horizon-scanning_final2-1.pdf.

South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse
for the Control of Small Arms and Light Weapons (SEESAC)

Bulevar Zorana Đinđića 64, 11000 Belgrade, Serbia
Tel: +381 11 415 5300
Fax: +381 415 5499
E-mail: seesac@undp.org
www.seesac.org

*This project is funded by
the European Union*

Working within the framework of:

